

Faunabeheerplan

Wildsoorten 2023-2029

FAUNABEHEERENHEID
NOORD-HOLLAND

Colofon

Te citeren als

FBE Noord-Holland, 2023.
Faunabeheerplan
Wildsoorten 2023-2029

Auteur

Faunabeheereenheid Noord-Holland

Postadres Spaarne 17

2011 CD Haarlem

T 023 – 21 00 223

E info@fbenoordholland.nl

I www.fbenoordholland.nl

Foto's

Shutterstock

Foto p 29: Arnold Bregman

Vormgeving

Sightdraft, Zwaag

Inhoudsopgave

Leeswijzer	1
Samenvatting	3
1. Inleiding	7
1.1. Aanleiding	7
1.2. Totstandkoming van dit plan	8
1.3. Afbakening en geldigheid	9
1.4. Maatschappelijk en historisch kader	11
1.5. Gegevensbronnen	13
2. Wettelijk kader	18
2.1. Wet natuurbescherming en daaraan gerelateerde besluiten en regelingen	18
2.2. Eisen aan een faunabeheerplan en een Faunabeheereenheid	22
3. Soort beschrijvingen	24
3.1. Wilde eend (Anas platyrhynchos)	25
3.2. Houtduif (Columba palumbus)	31
3.3. Fazant (Phasianus colchicus)	35
3.4. Haas (Lepus europaeus)	39
3.5. Konijn (Oryctolagus cuniculus)	43

4. Monitoring	48
5. Literatuurlijst	50
Bijlagen	53
1. Ligging van de Wildbeheereenheden in Noord-Holland	53
2. Aantal gedode dieren per jaar per Wildbeheereenheid	54
3. Faunaschade en overdraagbare dierziektes in relatie tot wildsoorten	55
4. Algemene Visie Fauna4Life op de jacht	57
5. Visie Dierenbescherming op jacht	61
6. Visie Vogelbescherming Nederland op jacht	64
7. Commentaren diverse stakeholders en verwerking	66

Leeswijzer

Dit faunabeheerplan heeft verschillende lezersdoelgroepen. Daarom is de opbouw gelaagd:

- lezers die geïnteresseerd zijn in de hoofdlijnen kunnen de samenvatting of de oranje teksten bij de verschillende hoofdstukken lezen.
- Lezers die meer inzicht willen in de details kunnen (ook) de overige tekstdelen lezen.

In de wet- en regelgeving staan de eisen waar een faunabeheerplan aan moet voldoen. Daar wordt regelmatig naar verwezen. Teksten in wet- en regelgeving zijn echter niet altijd even makkelijk te begrijpen en in de uitvoering van het wildbeheer wordt veel jargon gebruikt. In dit faunabeheerplan wordt dit jargon zo veel mogelijk vermeden en de verwijzingen naar de wetteksten worden voor een breed publiek goed leesbaar gehouden.

Strekking van dit faunabeheerplan

De meeste planten en dieren in Nederland worden beschermd door de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze wet biedt echter ook uitzonderings-mogelijkheden. Wanneer diersoorten schade aanrichten, kunnen deze onder strikte voorwaarden worden verjaagd of gedood. Dit gebeurt op grond van vrijstellingen, ontheffingen of opdrachten. Daarnaast noemt de Wnb jacht als een instrument om

schade te voorkomen via het handhaven van een redelijke wildstand. De wettelijke basis voor jacht is wel een andere dan de andere in de Wnb genoemde uitzondering om gerichte schadebestrijding uit te voeren. Daaraan wordt ook uitgebreid aandacht besteed.

Dit faunabeheerplan behandelt de vijf in de Wet natuurbescherming genoemde diersoorten waarop jacht kan plaatsvinden. Dit worden de wildsoorten genoemd: haas konijn, fazant, houtduif en wilde eend. De jachthouder is volgens de wet zelf verantwoordelijk voor het in standhouden dan wel bereiken van een goede wildstand. Dit doet de jachthouder vooral op basis van lokale veldkennis en contacten met de grondgebruiker. Dit faunabeheerplan is ook richtinggevend voor de uitvoering van de jacht in de komende beheerseizoenen. De jachtaktehouder kan daarvoor gebruik maken van de opgenomen informatie over de soorten, het aantal gedode dieren per jaar en de trendontwikkeling van de populaties en de staat van instandhouding.

- **Hoofdstuk 1** beschrijft de directe aanleiding, het doel en de uitgangspunten van het plan. Ook de relatie met andere vormen van schadebestrijding wordt kort besproken. Er wordt aandacht besteed aan de historische ontwikkeling van de wetgeving ten aanzien van de jacht. Verder wordt een toelichting gegeven op de gegevensbronnen en de verwerking ervan.

- **Hoofdstuk 2** gaat in op het wettelijk kader voor de jacht.
- **Hoofdstuk 3** behandelt de 5 wildsoorten. Na een korte beschrijving wordt ingegaan op het voorkomen en de populatie-ontwikkeling, waarbij de focus ligt op Noord-Holland. Weergegeven worden verder het aantal gedode dieren in de jachtperiode en een indicatie van de (potentiële) schade.
- **Hoofdstuk 4** tenslotte beschrijft de wijze waarop de ontwikkeling van populaties, de beheergegevens en de schade worden gemonitord.
- **Bijlagen** In bijlage 1 is de ligging van de wildbeheereenheden weergegeven, in bijlage 2 het aantal gedode dieren per WBE en in bijlage 3 de (potentiële) schade die de behandelde wildsoorten kunnen veroorzaken. Ook de mogelijk aan gehouden dieren overdraagbare ziekten worden daarbij genoemd. In de bijlagen 4,5 en 6 zijn de visies op jacht opgenomen van verschillende organisaties die zich inzetten voor de belangen van dieren. In bijlage 7 tenslotte is een overzicht opgenomen van commentaren op eerder concepten.

Definitie en toelichting

Jacht is voor veel mensen een verwarrend begrip. Wanneer er met een geweer wordt geschoten op dieren wordt al snel gesproken van

jacht of jagen. Hoewel jacht een onderdeel is van het totale pakket aan faunabeheermaatregelen gericht op het voorkomen van schade, moet in juridische zin nadrukkelijk onderscheid worden gemaakt tussen jacht en andere vormen van afschot ten behoeve van beheer en schadebestrijding (zie daarvoor hoofdstuk 2).

De Wet natuurbescherming (art. 1.1.) verstaat onder jacht het bemachtigen, opzettelijk doden of met het oog daarop opsporen van wild, alsmede het doen van pogingen daartoe. Jacht is een oud recht dat is verbonden aan het bezit van grond (of water) en het recht om te profiteren van de opbrengst van die grond. De bezitter van dat recht wordt jachthouder genoemd. Hoewel het uitoefenen van de jacht nog altijd zijn basis heeft in de benutting, is de bestrijding van schade ook een belangrijk uitgangspunt. Daarbij heeft de jager bovendien de verantwoordelijkheid om ook te zorgen voor een redelijke stand van de vijf wildsoorten.

Voor de jacht mag een aantal middelen worden gebruikt. Dit zijn onder andere geweren, jachtvogels en eendenkooien. Daar waar in dit faunabeheerplan wordt gesproken over jacht, afschot en afschotcijfers wordt niet uitsluitend bedoeld het gebruik van het geweer als middel, maar ook het gebruik van de andere middelen. Daarom wordt in dit plan zoveel mogelijk gesproken van het aantal gedode dieren in plaats van geschoten dieren. Veruit het grootste deel zal echter wel zijn geschoten.

Samenvatting

Dit faunabeheerplan behandelt de vijf in de Wet natuurbescherming genoemde wildsoorten waarop jacht kan plaatsvinden. Dit zijn wilde eend, fazant, houtduif, haas en konijn. Voor andere soorten die kunnen worden beheerd ter voorkoming van schade bestaat een apart faunabeheerplan.

Jacht en wetgeving

Jacht is het bemachtigen, opzettelijk doden of met het oog daarop opsporen van wild, alsmede het doen van pogingen daartoe. De regels omtrent de bescherming van de natuur, maar ook met betrekking tot de jacht zijn vastgelegd in de Wet natuurbescherming en bijbehorende besluiten en regelingen.

Jacht is een oud recht dat is verbonden aan het bezit van grond (of water) en het recht om te profiteren van de opbrengst van die grond. Hoewel het uitoefenen van de jacht nog altijd zijn basis heeft in de benutting, vervult het tegenwoordig vooral een functie bij de bestrijding of het voorkomen van schade. Daarbij heeft de jager de verantwoordelijkheid om ook te zorgen voor een redelijke stand van de vijf wildsoorten.

Faunabeheerplan

Voor de uitoefening van de jacht fungeert het faunabeheerplan als koepel. Het is aan de grondgebruikers om binnen het kader van het faunabeheerplan te bepalen wat aan schadebestrijding nodig is en op welke wijze de jacht daarin een rol speelt. Het faunabeheerplan heeft daardoor vooral een belangrijke rol in de rapportage over de mate waarin de uitoefening van de jacht plaatsvindt en van de trends van de populaties van de 5 wildsoorten. Hiermee is het richtinggevend voor de jacht in de komende periode.

Jacht, landelijke en provinciale vrijstelling

Jacht op de vijf wildsoorten is een van de instrumenten die de Wnb onderscheidt gericht op het voorkomen van schade. Naast de aangewezen wildsoorten, zijn er ook soorten die vanwege de schade die ze veroorzaken landelijk of provinciaal zijn vrijgesteld van de verbodsbepalingen om ze te verstoren of doden, de zogenaamde vrijstellingslijsten. Omgebruikt mogen maken van deze mogelijkheden is wel een door Gedeputeerde Staten goedgekeurd faunabeheerplan vereist.

Houtduif en konijn staan niet alleen op de lijst met bejaagbare wildsoorten, maar zijn ten behoeve van schadebestrijding ook

opgenomen op de lijst met landelijk vrijgestelde soorten. Op deze grond mogen ze jaarrond worden bestreden ter voorkoming van schade. De wilde eend staat ook op de provinciale vrijstellingslijst van Noord-Holland. Vanwege de afnemende populatietrend is de provinciale vrijstelling voor deze soort echter niet geopend.

Wilde eend

De wilde eend is nog altijd de meest algemene watervogel van Nederland. Na een flinke toename in de jaren 80 is de omvang van zowel de broed- als de winterpopulatie fors afgenomen. De lage overleving van kuikens lijkt daarvoor de belangrijkste oorzaak. De onderliggende redenen daarvoor zijn nog niet helemaal duidelijk. De staat van instandhouding is beoordeeld als ongunstig voor de broedvogels, tot zeer ongunstig voor de winterpopulatie. Sinds 2015 lijkt het aantal broedende wilde eenden in Noord-Holland gestabiliseerd, maar dat van de doortrekkers en overwinteraars nog niet. Door zijn voedselkeuze kan de wilde eend schade aanrichten aan grasland, graszaad, peulvruchten, vollegrondsgroenten en granen. In de jachtperiode is dit de meest geschoten wildsoort. Het jaarlijkse aantal gedode wilde eenden neemt wel fors af. De afname lijkt groter dan die van de populatiegrootte.

Houtduif

De houtduif is de grootste en ook de meest voorkomende duif van

Nederland. Ze komen voor in vrijwel het hele land, van de akkers in het buitengebied tot in de steden. Ook in heel Noord-Holland kan deze soort vrijwel overal worden waargenomen. Het voedsel bestaat voornamelijk uit knoppen, bladeren en zaden. Deze voedselkeuze kan in de landbouw leiden tot (forse) schade, vooral in afrijpende graangewassen en de teelt van vollegrondsgroente. Het aantal houtduiven is zowel landelijk als in Noord-Holland significant afgenomen. Veranderingen in de landbouwmethoden en klimaat zijn de onderliggende oorzaken voor deze afname. De staat van instandhouding is beoordeeld als matig ongunstig voor de broedvogels, maar vanwege zijn aanpassingsvermogen is het toekomstperspectief gunstig. Voor de winterpopulatie is het toekomstperspectief iets minder gunstig, maar de staat van instandhouding is vooralsnog gunstig. Vanaf 2015 lijken de aantallen broedvogels niet verder af te nemen. In de jachtperiode worden steeds minder houtduiven geschoten. Het aantal dat buiten de jachtperiode wordt gedood op basis van de landelijke vrijstelling is een veelvoud van dat in de jachtperiode voor deze soort. In het totaal (jacht + andere regelingen) worden sinds 2019 jaarlijks steeds minder houtduiven gedood.

Fazant

De fazant komt van oorsprong voor in de droge delen van Azië. Al in de Romeinse tijd is deze soort in West-Europa uitgezet vanwege de jacht. Ook in Nederland zijn fazanten de afgelopen eeuwen voortdurend

gefokt en uitgezet voor de jacht. Sinds 1977 is er een verbod op het uitzetten en na 1993 zijn geen fokvergunningen meer afgegeven. Het aantal fazanten is sindsdien geleidelijk afgenomen. Sinds ongeveer 2015 is de populatie zowel landelijk als in Noord-Holland gestabiliseerd of zelfs licht toenemend. Mogelijk is dit gevolg van het akkerrandenbeheer waarbij bloemrijke mengsel worden ingezaaid. De staat van instandhouding is beoordeeld als matig ongunstig. Het jaarlijks aantal gedode fazanten fluctueerde lange tijd rond de 700 stuks per jaar, maar lijkt recent af te nemen.

Haas

Hazen komen vrijwel in geheel Europa voor. Ze hebben een voorkeur voor kleinschalig gras- en bouwland, open veld als akkers en weilanden, maar ze komen ook wel voor in open bos, heide en kwelders. Ze eten grassen (winter), kruiden (zomer) en akkerbouwproducten zoals graan, maïs, klaver, aardappelen en vollegrondsgroente. Ook knagen hazen 's winters graag aan de stammen van bomen (schillen) en kunnen daarmee schade veroorzaken in fruitteelt en boomkwekerijen. Ten opzichte van 1950 zijn de aantallen in Nederland fors gedaald. Veranderingen in het landschap en de landbouw worden als belangrijkste oorzaak daarvoor genoemd. De laatste 15 tot 20 jaar lijkt er sprake van een stabilisatie van het aantal hazen. Dit geldt ook voor Noord-Holland. Jaarlijks worden er 12 tot 13 duizend hazen geschoten in Noord-Holland. In 2020 en 2021 lagen de aantallen lager. Vrijwel

zeker is dit lagere aantal het gevolg van de lockdown maatregelen ter voorkoming van de verspreiding van Corona. In 2022 is het aantal gedode hazen weer op het niveau van voor de coronamaatregelen. Als gevolg van de landelijke daling in de hazenstand is de staat van instandhouding beoordeeld als zeer ongunstig.

Konijn

Konijnen zijn in de Middeleeuwen vanuit Zuid-Europa in Nederland ingevoerd. Ze hebben een voorkeur voor halfopen landschappen op bodems waarin ze makkelijk hun holen kunnen graven. In Noord-Holland komt het konijn vooral voor op de zandgronden van Het Gooi en de duinen. Het konijn is weliswaar nog algemeen voorkomend in Nederland, maar de aantallen zijn sterk afgenomen als gevolg van virusziektes. In de natuurgebieden vervullen konijnen een belangrijke rol bij de instandhouding van de biodiversiteit. Door de afgenomen aantallen is echter hun invloed wel sterk afgenomen. Zowel door hun voedselkeuze als door hun graasactiviteiten kunnen ze schade veroorzaken in de landbouw, aan infrastructuur, sportvelden en begraafplaatsen. Als gevolg van de daling in de konijnenstand is de staat van instandhouding beoordeeld als zeer ongunstig. De minister heeft daarom het jachtseizoen 2022 -2023 in het hele land niet geopend. Andere regelingen bleven wel van kracht. Door de sterk gedaalde aantallen worden in de jachtperiode vrijwel geen konijnen meer geschoten. Naast de jacht worden er jaarlijks ook enkele

tientallen tot honderden konijnen geschoten met specifiek daarvoor afgegeven ontheffingen. Het gaat dan om schadebestrijding op sport- en recreatieterreinen, industriegebieden of infrastructuur.

Monitoring

De populatieontwikkeling van de wildsoorten wordt gevolgd via tellingen die plaatsvinden in het kader van het nationale Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Ook de wildbeheereenheden monitoren de ontwikkeling via de jaarlijkse voorjaarsstellingen. Het aantal gedode dieren –zowel in de jachtperiode als op basis van andere regelingen– wordt geregistreerd in een digitaal registratiesysteem. De Faunabeheereenheid rapporteert de aantallen in haar jaarlijkse rapportages.

1. Inleiding

Dit faunabeheerplan behandelt de vijf in de Wet natuurbescherming genoemde wildsoorten waarop jacht kan plaatsvinden. Dit zijn wilde eend, fazant, houtduif, haas en konijn. Voor andere soorten die kunnen worden beheerd ter voorkoming van schade bestaat een apart faunabeheerplan. Jacht is een recht dat is verbonden aan het bezit of vruchtgebruik van grond. Het is gebaseerd op het recht op benutting maar heeft in de wet ook een rol bij het voorkomen van schade aan landbouwgewassen. Dit beheerplan geeft een rapportage van de trends van de wildsoorten en de reductie van die soorten op basis van het jachtrecht of andere regelingen. Het is daarmee richtinggevend voor de jacht in de komende beheerperiode.

1.1. Aanleiding

Dit faunabeheerplan behandelt de vijf in de Wet natuurbescherming genoemde diersoorten waarop jacht kan plaatsvinden. Dit zijn: haas, konijn, fazant, houtduif en wilde eend. Jacht is een recht dat al van oudsher is verbonden aan het bezit en het vruchtgebruik van grond. Jacht is gebaseerd op het recht op benutting (oogsten), maar heeft in de wet ook een rol gekregen bij het voorkomen van schade aan landbouwgewassen. De wet bevat strikte regels waaraan moet worden voldaan om van dat jachtrecht gebruik te mogen maken.

Aanleiding voor de Faunabeheereenheid om een geactualiseerd faunabeheerplan voor de wildsoorten op te stellen, is het aflopen van de geldigheid van het voorgaande faunabeheerplan waarin onder andere de jachtwildsoorten zijn opgenomen, het Faunabeheerplan algemene soorten 2017-2023. Op grond van een goedgekeurd faunabeheerplan blijft het voor de jachthouders in Noord-Holland in

ieder geval mogelijk hun jachtrechten uit te oefenen en kunnen zij blijven voldoen aan hun wettelijke plichten schade van wildsoorten te voorkomen en (mede daarvoor) een redelijke wildstand te handhaven¹. Voor de overige soorten uit het voorgaande faunabeheerplan, de soorten van de landelijke en provinciale vrijstellingen (zie hoofdstuk 2) wordt een apart faunabeheerplan opgesteld.

Jacht is een recht dat van oudsher is verbonden aan het bezit van grond (of wateren), of het recht die te mogen gebruiken. De eigenaar, of diegene die het recht op het gebruik van de grond heeft, heeft het recht te profiteren van de opbrengsten van die grond. De wet bevat strikte voorwaarden om van dat recht gebruik te kunnen maken. Zo is precies aangegeven op welke soorten jacht mag plaatsvinden en in welke periode. Ook zijn eisen gesteld ten aanzien van de opleiding tot jager en zijn bepalingen opgenomen over de toegestane middelen.

---

¹ Wnb, art. 3.12 lid 1: Er zijn faunabeheereenheden die voor hun werkgebied een faunabeheerplan vaststellen. Het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht geschieden overeenkomstig het faunabeheerplan.

Wnb, art. 3.12 lid 7: Het faunabeheerplan behoeft de goedkeuring van gedeputeerde staten van de provincie waarin de faunabeheereenheid werkzaam is.

Doel en uitgangspunten

Het doel van dit plan is het geven van inzicht in de mate waarin de jacht is uitgeoefend in de afgelopen periode en in de trends van de 5 wildsoorten. Het is de bedoeling van de wetgever dat een faunabeheerplan een overzicht geeft van alle inspanningen onder verschillende regelingen die van invloed zijn op de populaties². Voor de wildsoorten betekent dit dat ook de aantallen dieren die gedood zijn buiten de jachtperiode op grond van andere regelingen worden weergegeven. Met dit complete overzicht is het plan ook richtinggevend voor de jacht in de komende periode. Met een goedgekeurd faunabeheerplan is het voor jachthouders ook mogelijk om gebruik te maken van het recht om te jagen.

De jachthouder heeft volgens de wet een (eigen) verantwoordelijkheid voor de instandhouding van een goede wildstand en tegelijkertijd ook voor het voorkomen van schade door de wildsoorten³. Om daar goed invulling aan te kunnen geven is inzicht vereist in de populatieontwikkeling van de wildsoorten en de factoren die daarbij van belang zijn. Deze trends en op hoofdlijnen de factoren die daarop van invloed zijn worden daarom besproken in dit plan. Daarbij worden de landelijke ontwikkelingen genoemd, maar de focus ligt op de ontwikkeling in Noord-Holland. Daar waar relevant wordt ook de samenhang met (andere) vormen van schadebestrijding gepresenteerd.

Vanwege de eigen verantwoordelijkheid die de wetgever heeft gelegd bij de jachthouder bevat dit faunabeheerplan geen hoofdstuk over het beheer in de komende jaren. De eisen die de wetgever stelt aan een faunabeheerplan voor de jacht, wijken op dat punt af van de eisen die aan een faunabeheerplan voor beheer en schadebestrijding op basis van vrijstellingen of ontheffingen worden gesteld.

In bijlage 3 is een lijst opgenomen met gewassen die in potentie schade kunnen ondervinden van de wildsoorten. Bij die lijst is ook aangegeven welke dierziekten bekend zijn die kunnen worden overgedragen van wild op landbouwhuisdieren. De opsomming is kwalitatief en informerend bedoeld. Het zegt niets over de risico's op het vóórkomen van die schade of de eventuele omvang van de schade. De informatie uit deze lijst ten aanzien van schade is afkomstig van de Handreiking faunaschade van BIJ12 (zie kadertekst). In die handreiking staan ook de middelen die naast jacht kunnen worden ingezet ter voorkoming of bestrijding van die schade. Hiervoor wordt verwezen naar de website van BIJ12 (<https://www.bij12.nl/>)

1.2. Totstandkoming van dit plan

Beschrijving van het proces.

Het plan is als concept vastgesteld door het bestuur van de FBE Noord-

---

² Kamerstukken II 2014/15, 33 348, nr. 18, p 30.

³ Kamerstukken II 2011/12, 33 348, nr. 3, p. 171

Holland op d.d. 21-09-2022. Dit concept is voor toetsing voorgelegd aan verschillende organisaties.

- De wetenschappelijke toetsing van de beschrijvingen en ontwikkelingen van de vogelsoorten heeft plaatsgevonden door Sovon en voor haas en konijn door Jasja Dekker. Kleine aanpassingen en toevoegingen zijn direct verwerkt in de tekst. De belangrijkste opmerkingen zijn terug te vinden in bijlage 7.
- Een algemene toetsing van het plan heeft plaatsgevonden door Fauna4Life, de Dierenbescherming. Ook Faunabescherming en Vogelbescherming Nederland zijn gevraagd commentaar te leveren.
- Het concept is ook ter commentaar voorgelegd aan alle WBE's in Noord-Holland. De Jagersvereniging KNJV heeft de commentaren samengevat en advies uitgebracht.
- De Dierenbescherming, Fauna4Life, Faunabescherming, Vogelbescherming Nederland en Jagersvereniging KNJV zijn ook gevraagd hun visie op jacht aan te geven. Deze zijn als bijlagen in dit plan is opgenomen.
- Stijl of tekstuele wijziging zijn direct verwerkt. De inhoudelijke opmerkingen en de verwerking daarvan zijn opgenomen in bijlage 7.
- Medio 2023 zijn de gegevens over aantallen gedode dieren en populatietrends geactualiseerd ten opzichte van een eerder concept.

1.3. Afbakening en geldigheid

Dit faunabeheerplan behandelt de vijf in de Wet natuurbescherming (Wnb) genoemde wildsoorten waarop jacht kan plaatsvinden. Dit zijn wilde eend, fazant, houtduif, haas en konijn. Voor andere soorten die kunnen worden beheerd ter voorkoming van schade bestaat een apart faunabeheerplan. Het plan is geldig voor het hele werkgebied van de FBE-Noord-Holland, zijnde de hele provincie Noord-Holland, met de daarin gelegen Wildbeheereenheden (zie bijlage1).

Om een compleet beeld te krijgen van alle inspanningen die van invloed zijn op de populaties worden voor de vijf wildsoorten ook de aantallen dieren die zijn gedood op basis van andere regelingen gepresenteerd.

Overeenkomstig de eisen in de Provinciale Omgevingsverordening NH2020 is dit plan maximaal 6 jaar geldig vanaf het moment van goedkeuring door Gedeputeerde Staten.

1.3.1. Redelijke wildstand

De juridische basis van jacht (een recht verbonden aan de grond; zie hoofdstuk 2) wijkt af van die voor planmatige schadebestrijding (uitzonderingsregels op verbodsbepalingen). De Wet natuurbescherming noch de provinciale omgevingsverordening vereist als onderdeel van een faunabeheerplan prognoses of plannen

voor het afschot in de komende beheerperiode. De jachthouder is zelf verantwoordelijk voor een redelijke stand van de wildsoorten in het jachtveld. Om deze te ondersteunen in deze verantwoordelijkheid verschaft dit beheerplan inzicht in de populatieontwikkelingen van de diersoorten waarop de jacht wordt uitgeoefend. Ook wordt per diersoort een overzicht gegeven van het aantal gedode individuen in de looptijd van het voorgaande faunabeheerplan. Dit laatste zowel op basis van het jachtrecht als op basis van vrijstellingen ten behoeve van schadebestrijding.

1.3.2. Relatie met schadebestrijding predatoren

Van veel diersoorten die ook algemeen voorkomen in Noord-Holland is bekend dat ze soms ook eieren en jonge vogels maar ook jonge konijnen en hazen eten. Het gaat onder andere om de blauwe reiger, ooievaars, diverse roofvogelsoorten, maar ook zwarte kraai en de vos. Die laatste twee zijn de afgelopen periode in Noord-Holland ook bestreden ter voorkoming van schade aan respectievelijk landbouwbelangen en ter bescherming van grondbroedende vogels. Deze schadebestrijding vond zowel plaats op basis van de landelijke vrijstellingsregeling als in geval van de vos ook op specifieke ontheffingen. Jaarlijks zijn in de afgelopen beheerperiode ongeveer 6.000-6.500 duizend zwarte kraaien geschoten en 400-700 vossen. Het is niet uit te sluiten dat het bestrijden (of eventueel achterwege blijven van bestrijding⁴) van

invloed is op een of meer soorten van de wildlijst. Het ontbreekt helaas aan essentiële gegevens over de populaties (omvang, reproductie, sterfte emigratie, immigratie) om gefundeerde uitspraken te doen over invloed van predatie op de wildsoorten. Er blijkt ook elders maar zeer weinig kwantitatief onderzoek uitgevoerd naar de daadwerkelijk invloed van predatie op de prooi-soorten en wildsoorten in het bijzonder (Alkama et al., 2005; Baker et al., 2006).

Over het algemeen geldt, vooral in theorie, dat vooral gespecialiseerde predators geen belangrijke invloed hebben op het voortbestaan van hun prooipopulaties. Als immers de beschikbaarheid van prooidieren afneemt moeten predatoren meer tijd spenderen in het vinden van voedsel. Dat gaat uiteindelijk ten koste van hun eigen productiviteit. Ze kunnen prooipopulaties wel op een stabiel niveau houden. Deze theorie staat bekend als het Lotka-Volterra model (Lotka, 1925). Ecologische systemen zijn echter zeer complex. Zeker voor soorten met een brede voedselkeuze ligt het gecompliceerder dan het geschetste theoretische model. Deze soorten kunnen immers eenvoudig overschakelen op ander voedselbronnen als een van de prooi-soorten zeldzamer wordt. Als een van de prooi-soorten door allerlei omstandigheden in dermate lage aantallen voorkomt, kan predatie van soorten met een brede voedselkeuze (zoals zwarte kraai en vos) zelfs net de extra factor zijn waardoor de soort nog verder achteruitgaat of herstel uitblijft. Voor de

---

⁴ Door een uitspraak van de Raad van State op 19 april 2023 kan sinds medio mei 2023 voor nog onbekende tijd in Noord-Holland geen bestrijding meer plaatsvinden van konijn, houtduif, kraai en kauw (landelijk vrijgesteld) en van knobbelzwaan, ekster, gaai, spreeuw en meerkoet (provinciaal vrijgesteld).

meeste wildsoorten in Noord-Holland lijkt dat nog niet aan de orde, al is de situatie voor het konijn wel om goed in de gaten te blijven houden. Voor het konijn zou de vos wel een beperkende factor kunnen zijn voor een eventueel herstel van de populatie (Norbury & Jones, 2015). Tot nu toe blijkt uit onderzoek echter dat de dodelijke virussen de overheersende beperkende factor zijn voor de aantallen konijnen (J. J. A. Dekker, Drees, et al., 2022; J. Dekker & van Norren, 2020; Norbury & Jones, 2015). Monitoring van de ontwikkeling van deze predatoren en de wildsoorten is de komende jaren van belang om kennis op te doen over hun relatie en om te kunnen voorkomen dat de staat van instandhouding van een soort verslechtert.

1.4. Maatschappelijk en historisch kader

Het recht om te mogen jagen is al sinds historische tijden gekoppeld aan het bezit van grond. Van oorsprong was de eigenaar afhankelijk van de opbrengsten van de jacht, maar in de huidige tijd is dat al lang niet meer het geval. De opbrengsten van het verpachten van het jachtrecht leveren nog wel een beperkte bijdrage in de kosten van het beheer van het land. Juridisch gezien is benutting nog altijd het primaire uitgangspunt van de jacht, maar de rol in het voorkomen van schade in de omgeving en goed beheer (behoud) van de natuur lijkt van even groot belang. Vooral vanwege het voorkomen van schade staat de jacht inmiddels vooral ten dienste van de landbouw. Onder invloed van de in de loop der jaren veranderende maatschappelijke

opvattingen over de omgang met de natuur, is de wetgeving ten aanzien van de jacht in de loop van de jaren sterk aangescherpt. Tegenwoordig wordt een evenwichtige afweging beoogd tussen de belangen van de landbouw en bescherming van de natuur. Momenteel is het aantal soorten waarop mag worden gejaagd beperkt tot 5 soorten: wilde eend, houtduif, fazant, haas en konijn.

Jacht is in historisch perspectief gezien de manier waarop de mens dierlijk voedsel (de buit) oogst uit de natuur. Jacht was gericht op het vergaren van die oogst en de mens was afhankelijk van deze oogst. Tegenwoordig zijn er wereldwijd nauwelijks nog bevolkingsgroepen afhankelijk van die oogst voor hun voedselvoorziening. Lokaal is er soms nog wel een sterke economische afhankelijkheid van de opbrengsten van de jacht. Dat kan gaan om de opbrengsten van de buit (huiden, vlees), maar ook het recht om te mogen jagen vertegenwoordigt een economische waarde. De opbrengsten van jacht kunnen ook in Nederland daardoor ook een economische pijler zijn voor de kosten van beheer van een gebied.

Al eeuwenlang bestaan regels omtrent jacht. Die regels gingen aanvankelijk vooral over het recht op jacht. Het recht om te jagen was in historische tijden vooral voorbehouden aan de adel, maar dat recht werd in 1798 tijdens de Franse revolutie afgeschaft. De *Jagtwet* van 1814, die na de val van Napoleon in ons land van kracht werd, herstelde een deel van de vroeger verworven adellijke rechten, *de private jacht*, maar

schonk ook de beter gesitueerde burger het genot van de jacht door het instellen van de *publieke jacht*. In de *Jagtwet* van 1852 verviel het instituut van publieke jacht en werd het jachtrecht gekoppeld aan het bezit van grond. De grondeigenaar, of diegene die het recht heeft de grond te gebruiken, kreeg het recht om te profiteren van wat die grond opbrengt; het vruchtgebruik. Dat geldt niet alleen voor gewassen, maar ook voor de dieren die daarop in het wild voorkomen. Met de komst van de *Jagtwet* van 1923 werden de zogeheten '*heerlijke jachtrechten*' definitief afgeschaft en kwam de jacht meer in dienst te staan van de landbouw door het bestrijden van schade. De bescherming van de natuur was toen nog geen factor van belang. De koppeling van het jachtrecht aan het eigendomsrecht van de grond bleef van kracht ook in de latere *Jagtwet* van 1954 (herzien in 1977). In deze wet werd ook een evenwichtige afweging beoogd tussen de belangen van de landbouw en bescherming van de natuur. In de daaropvolgende wetten, de *Flora- en Faunawet* van 1999 en de huidige Wet natuurbescherming van 2017, werd de bescherming van diersoorten het beleidsuitgangspunt in plaats van schadebestrijding. Dat neemt niet weg dat ook in de Wet natuurbescherming de eigenaar van de grond gerechtigd is tot het uitoefenen van de jacht (art. 3.23) en er ook mogelijkheden worden genoemd waarvoor schadebestrijding nog mogelijk is.

Onder invloed van de veranderende maatschappelijke opvattingen over de omgang met de natuur, is de wetgeving ten aanzien van de jacht in de loop van de jaren sterk aangescherpt. Vooral tegen het einde van de 19e en het begin van de 20e eeuw ontstond een kentering in het denken. Meer en meer kwam het besef dat de natuur in bredere zin ook voor de mens van belang is en dat ingrijpen in de natuur negatieve consequenties kan hebben⁵. Als gevolg van die veranderende opvattingen kwam bijvoorbeeld in 1880 de Wet tot bescherming van dieren, nuttig voor Landbouw of Houtteelt ('Nuttige Dierenwet') (Saris & van der Windt, 2019) tot stand. Vanuit het besef dat de natuur voor de mens van belang is werd in 1899 de vogelbescherming opgericht en in 1905 de Vereniging Natuurmonumenten. In 1912 trad de eerste Vogelwet in werking (die in 1936 verder is aangescherpt), waarmee in principe alle in het wild levende vogels werden beschermd. Wel werden nog veel uitzonderingen onderscheiden onder andere ten behoeve van de jacht en schadebestrijding (Jonkers, 1968). In 1923 trad de eerste jagtwet in werking waarin schadebestrijding ten behoeve van de landbouw een centrale rol kreeg. Geleidelijk aan is de jacht in toenemende mate gereguleerd door wetgeving en het economisch belang werd steeds kleiner. Tegenwoordig is de buit voor de meeste jagers geen hoofddoel meer, maar een welkome bijkomstigheid. Het

⁵ Lang werd nog wel gedacht vanuit het belang van de natuur voor de mens. Bescherming vanuit de opvattingen over de intrinsieke waarde van de natuur is pas in recente wetgeving opgenomen (Wet natuurbescherming).

⁶ Grondhouding (in dit verband): basisbeeld of basisgevoel dat we hebben over hoe mens en natuur zich verhouden of dienen te verhouden. De verschillende beelden leiden vooral tot verschil van inzicht over de rol van mens als beheerder/hoeder van de natuur (de rentmeester) of de mens als onderdeel van de natuur waarbij terughoudendheid voor ingrijpen overheerst. Aanhangers van beide inzichten hebben veelal het beste voor met het beschermen en behouden van de natuur, maar staan soms lijnrecht tegenover elkaar als het gaat over de uitvoering daarvan.

uitgangspunt van bestrijding van schade in de omgeving en goed beheer (behoud) van de natuur overheerst in de opvatting.

We zien dat jacht, ondanks de gewijzigde opvattingen daarover, nog altijd frequent onderwerp is van een sterk gepolariseerde discussie. De verschillen van inzicht over nut en noodzaak van jacht zijn deels terug te voeren op de verschillende grondhoudingen ten aanzien van de natuur en de rol van de mens daarin⁶.

1.5. Gegevensbronnen

Om inzicht te geven in de ontwikkeling van de populaties is gebruik gemaakt van gegevens verzameld in het kader van nationale meetnetten, maar ook van tellingen door de wildbeheereenheden in Noord-Holland. De cijfers geven een betrouwbaar beeld van de trends. Het aantal gedode dieren wordt door de jagers geregistreerd in een database en hier gepresenteerd als totalen per jaar. De omvang van (potentiële) schade wordt niet besproken in dit plan. Gegevens over schade veroorzaakt door de wildsoorten zijn niet of nauwelijks voorhanden. Schade wordt simpelweg niet geregistreerd en wordt door de uitvoering van het jachtrecht ten minste ten dele voorkomen.

In dit plan is een beperkte beschrijving opgenomen over de uiterlijke kenmerken en de ecologie van de soorten. Voor uitgebreide beschrijvingen hiervan wordt verwezen naar de websites van

Vogelbescherming en Zoogdierverseniging, handboeken en monografieën over betreffende soorten. De ecologie van soorten wordt beschreven voor zover dat van belang is voor eventuele schade die soorten kunnen veroorzaken aan landbouw, verkeer, volksgezondheid en/of wilde flora en fauna. Verder zijn beschrijvingen opgenomen over het vóórkomen en de ontwikkeling van de populaties met een focus op de provincie Noord-Holland.

1.5.1. Gegevens over ontwikkeling populaties

Een van de eisen aan een faunabeheerplan is dat het gegevens bevat over trendtellingen van soorten waarop het van toepassing is (art 3.12 lid 5, Wnb). De Provinciale Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 (OVNH 2020) vereist ook specifiek gegevens over de ontwikkeling van de wildsoorten (art. 6.89 OVNH 2020).

Voor de informatie over de populatieontwikkeling van de vogelsoorten in Noord-Holland is gebruik gemaakt van de broedvogeltellingen en watervogeltellingen (onderdeel van het Netwerk Ecologische Monitoring, afgekort NEM), gepubliceerd op de website van Sovon. Voor de gegevens over zoogdieren is gebruik gemaakt van het Basisrapport Rode lijst van Zoogdieren (van Norren et al., 2020) en eveneens het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). De kwaliteitsbewaking en verwerking van de gegevens in het NEM is in handen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

---

⁷ Onder de flora- en faunawet (in 2017 vervangen door de Wnb) was de patrijs nog opgenomen op de lijst van bejaagbare soorten. De jacht op deze soort is evenwel nooit opengesteld. Bij de invoering van de Wnb is de patrijs niet meer op de jachtlust opgenomen. De gewoonte om deze mee te nemen in de telling is echter gebleven.

⁸ Zie: <https://www.jagersvereniging.nl/>

De wildbeheereenheden (WBE's) voeren jaarlijks ook verschillende tellingen uit, waaronder de zogenaamde voorjaartelling. Bij deze voorjaartelling worden de vijf wildsoorten haas, konijn, fazant, wilde eend en houtduif en een toegevoegde zesde soort, de patrijs⁷, geteld. Deze tellingen worden uitgevoerd volgens een vast protocol, waarin de periode van tellen en de werkwijze zijn voorgeschreven⁸. De Faunabeheereenheid verwerkt deze gegevens tot een beeld per WBE en voor de hele provincie. Deze voorjaartelling is erop gericht om een betrouwbaar beeld te krijgen van de trend van de wildsoorten in elke WBE. Daarvoor wordt geteld langs vaste routes in een steekproefgebied dat ongeveer 10% van de totale WBE bestrijkt. Deze telgebieden zijn qua biotoop zover mogelijk representatief voor de aanwezige biotopen in het gehele werkgebied. In tegenstelling tot de Sovon-tellingen vinden geen tellingen plaats in bebouwde gebieden en enkele afgesloten natuurgebieden. Juist omdat de telgegevens van de wildtellingen in onze provincie zijn verzameld in een overwegend agrarische omgeving van het buitengebied en specifiek zijn gericht op de wild- en andere schadeveroorzakende soorten, leveren deze tellingen extra detailinformatie op over trends in het buitengebied. Dat beeld kan daarom iets afwijken van het totale beeld uit de Sovon-tellingen. Daarom zijn de resultaten van beide tellingen opgenomen in dit plan. Deze gegevens zijn digitaal aanwezig vanaf 2015 en zijn daarom vanaf dat jaar weergegeven.

Zowel de NEM-tellingen als de WBE-voorjaartellingen zijn niet te interpreteren als absolute aantallen. Dat wil zeggen: het aantal getelde dieren geeft niet het werkelijk aantal aanwezige dieren in het telgebied weer. Het telresultaat is uitsluitend het aantal dieren en soorten dat is waargenomen in het telgebied tijdens de telling. Door een consequente jaarlijkse uitvoering wordt daarmee toch een betrouwbaar beeld bepaald van de ontwikkeling van een populatie.

De verwerking van de data van de trendtellingen door WBE's in dit faunabeheerplan vergt enige toelichting. Het jaarlijkse trendcijfer(trendindex) voor Noord-Holland zoals gepresenteerd in dit plan, is verkregen door de getelde aantallen van de verschillende telgebieden op te tellen tot één cijfer voor een wildbeheereenheid (WBE). Het totaal van alle WBE's samen vormt het trendgetal voor het buitengebied van Noord-Holland. Om de vergelijking met de verschillende tellingen duidelijk te maken, zijn de aantallen weergegeven als index. Daarbij is steeds 2015 op 100% gezet. In het verloop van de trend is dan eenvoudig de procentuele verandering te zien.

De voorjaartelling bestaat uit 2 telronden: een kort na zonsopkomst en een op dezelfde dag kort voor zonsondergang. Bij controle van de cijfers van de trendtellingen bleek dat de eerste telronde consequent

en in vrijwel alle telgebieden is uitgevoerd. De voorgeschreven tweede telronde daarentegen werd in de beginperiode 2010–2017 van de trendtellingen minder consequent uitgevoerd. Sinds 2018 (eerste telling na invoering van de Wnb) neemt het aantal tweede telrondes in de telgebieden aanmerkelijk toe. Indien echter het telresultaat van de tweede telrondes zou worden meegenomen in de trendberekening zou dat door de toenemende telinspanning een vertekend beeld kunnen opleveren voor de trend. Daarom is de trend weergegeven op grond van het gemiddelde van twee telronden. Indien de tweede telronde niet is uitgevoerd heeft dat geen effect op het gemiddelde. Er is geen reden om aan te nemen dat de trefkans op het waarnemen van een dier verschilt tussen de beide telronden. De telreeksen zijn nog te klein om statistisch verantwoorde bijschattingen te maken van ontbrekende telgegevens. Bij de grote landelijke meetreeksen gebeurt dat wel.

1.5.2. Beheercijfers (gedode dieren)

De registratie van aantallen, soorten, datum, alsmede locaties en wettelijke grondslagen waarop dieren zijn gedood: jacht, schadebestrijding (vrijstelling) of populatiebeheer (onthefing), zijn sinds de invoering van de Wnb vastgelegd in het Fauna Registratie Systeem (FRS).

Het aantal gedode dieren vanaf 2015 is in dit plan weergegeven per beheerseizoen. Behalve voor de fazantenhen en de haas, loopt de

opengestelde jachtperiode voor de wildsoorten over de jaargrens heen. Bijvoorbeeld in het geval van de wilde eend en konijn van 15 augustus tot en met 31 januari. Voor deze soorten geldt dat het gepresenteerde aantal gedode dieren in een jaar is opgebouwd uit het aantal in de periode 15 augustus – 31 december plus het aantal in januari van het volgende jaar.

De Wnb verstaat onder jacht het bemachtigen, opzettelijk doden of met het oog daarop opsporen van wild, alsmede het doen van pogingen daartoe (art.1.1; Wnb). In veruit de meeste gevallen gebeurt dit doden met een geweer, maar in enkele gevallen ook met jachtvogels (gehouden roofvogels), fret en buidel, of worden dieren gevangen in een eendenkooi.

Van de vijf wildsoorten waarop in de Wnb de jacht gedurende een beperkte periode is toegestaan, zijn houtduif en konijn ook opgenomen op de landelijke lijst van vrijgestelde soorten. Deze soorten mogen jaarrond worden gedood, omdat zij in het hele land schade veroorzaken. Registratie is verplicht maar in het afschotregistratiesysteem kunnen jachthouders deze soorten in de periode dat de jacht is toegestaan de gedode aantallen op beide grondslagen rapporteren. Daarom zijn in dit plan de gegevens over het aantal op grond van het jachtrecht gedode dieren gebaseerd op een selectie van het jachtseizoen (op periode dus) en niet op basis van de vrijstelling of ontheffing waarop is

geregistreerd. De gedode konijnen en houtduiven buiten de jachtperiode zijn weergegeven als gedood op grond van de landelijke vrijstelling.

1.5.3. Afwijking in cijfermateriaal

In dit faunabeheerplan worden de aantallen gedode dieren weergegeven sinds 2015. De cijfers van voor 2017 moeten echter met enige terughoudendheid worden gelezen. Jachttakehouders zijn (pas) sinds de invoering van de Wnb op 1 januari 2017 verplicht om te rapporteren over het gedode aantal dieren (art. 3.13, Wnb). Onder de vorige wet (de Flora en faunawet) was die verplichting er niet. De cijfers van voor 2017 zijn dus een niet te kwantificeren onderschatting van de werkelijke aantallen. Gedegen analyses over de hele tijdreeks zijn daardoor maar zeer beperkt mogelijk.

Met het ingaan van de Wnb in 2017 werd ook een goedgekeurd faunabeheerplan vereist om gebruik te kunnen maken van de landelijke en provinciale vrijstellingen. Zo'n geldig beheerplan werd nog niet vereist onder de voorloper van de Wnb, de Flora en faunawet. Pas medio 2017 werd een nieuw op de Wnb gebaseerd faunabeheerplan goedgekeurd door GS. Dit had tot gevolg dat in de eerste helft van 2017 soorten van de landelijke en provinciale vrijstelling niet mochten worden gedood. Dit is terug te zien in de trendcijfers over het afschot. Ook vogelgriep, waarbij grote gebieden gesloten zijn voor het beheer van wildsoorten om watervogels niet te verstoren en Corona

maatregelen, waardoor beheer beperkt mogelijk was, hadden invloed op de cijfers, met name die over 2020 en 2021.

1.5.4. Schade

Schadebestrijding is naast het recht op benutting van wat de grond voortbrengt een wettelijke pijler voor het uitoefenen van de jacht. Hoewel de schade vaak evident is – denk bijvoorbeeld schiltschade van hazen in fruitteelt, of vraatschade van alle vijf wildsoorten in groenteteelten etc. – ontbreken de cijfers over schade veroorzaakt door deze soorten grotendeels. Wellicht is door de uitvoering van de jacht en schadebestrijding die schade voorkomen. Als er echter wel sprake is geweest van schade door de wildsoorten wordt dat in ieder geval niet of nauwelijks geregistreerd. De provincie keert namelijk geen tegemoetkoming van deze kosten uit. De animo voor registratie door grondgebruikers is dan ook gering want taxatie en registratie van schade brengen wel kosten met zich mee. Slechts heel incidenteel wordt wel genoteerd of er schade is veroorzaakt door diersoorten waarvoor geen tegemoetkoming wordt uitbetaald. Dit gebeurt alleen als een taxateur schade opneemt veroorzaakt door bijvoorbeeld ganzen (waarvoor wel een vergoedingsregeling bestaat) en daarbij constateert dat ook andere diersoorten schade hebben veroorzaakt.

Als gevolg van het ontbreken van de juridische basis voor de gebruikmaking van de landelijke en provinciale vrijstelling in de eerste

helft van 2017 (zie 1.5.3) konden soorten op deze lijst niet worden bestreden. In die periode werd wel een tegemoetkoming in schade uitgekeerd. Daardoor is er enige informatie over schade veroorzaakt door wilde eend en houtduif. Van het konijn, eveneens een landelijk vrijgestelde soort, is geen schade gemeld.

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van gewassen waarvan bekend is dat wildsoorten daaraan schade kunnen veroorzaken. Deze lijst is afkomstig van de Handreiking faunaschade van BIJ12 (zie kadertekst). In die handreiking staan ook de middelen die naast jacht kunnen worden ingezet ter voorkoming of bestrijding van die schade.

Kadertekst BIJ12

BIJ12 is opgericht door de Provincies. Deze organisatie ondersteunt provincies bij de uitvoering van wettelijke taken en met kennis, informatie en data over het landelijk gebied en de fysieke leefomgeving. Ook verzorgt BIJ12 de uitvoering van provinciale regelingen. De unit Faunazaken doet dit voor het hele proces rondom faunaschade, van advisering tot registratie, taxatie en de aanvragen voor tegemoetkoming in schade veroorzaakt door in het wild levende fauna. Voor de taxatie van geleden schade heeft BIJ12 contracten met onafhankelijke schade-experts.

2. Wettelijk kader

Jacht is in de wet gedefinieerd als het opzettelijk bemachtigen, doden of met oog daarop opsporen van wild alsmede het doen van pogingen daartoe. Het is een recht op benutting dat hoort bij het bezit of vruchtgebruik van grond. Het is juridisch nadrukkelijk te onderscheiden van regelingen voor schadebestrijding die een uitzondering zijn op verbodsbepalingen ter bescherming van diersoorten. De bezitter van het jachtrecht wordt jachthouder genoemd. In de wet heeft de jachthouder naast het recht ook een verantwoordelijkheid gekregen voor het handhaven van een redelijke wildstand. Dit ter voorkoming van schade aan landbouwgewassen. In de Wet natuurbescherming zijn strikte regels opgesteld over de uitvoering van de jacht, het al dan niet openstellen ervan en over de eisen waaraan een jager moet voldoen.

2.1. Wet natuurbescherming en daaraan gerelateerde besluiten en regelingen

Jacht moet juridisch gezien nadrukkelijk worden onderscheiden van schadebestrijding en of populatiebeheer. Jacht is een wettelijk recht dat is verbonden aan het bezit van gronden of het recht op gebruik daarvan. Bij het vruchtgebruik van dat bezit behoort ook het jachtrecht. De regels met betrekking tot de jacht zijn vastgelegd in de Wet natuurbescherming en daaraan verbonden besluiten en regelingen. Volgens de wet is gedurende een beperkte periode van het jaar jacht toegestaan op fazant, wilde eend, houtduif, haas en konijn. De jachthouder mag de jacht uitoefenen voor benutting, maar is daarbij wettelijk verantwoordelijk voor het handhaven van een redelijke wildstand en voor het voorkómen van schade aan bijvoorbeeld landbouwgewassen.

De regels omtrent de bescherming van de natuur, maar ook met betrekking tot de jacht zijn vastgelegd in de Wet natuurbescherming (Wnb). In deze wet zijn ook de afspraken uit de Europese Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn verankerd. In de Europese Vogelrichtlijn is in bijlage I een lijst opgenomen van soorten waarvoor de lidstaten speciale beschermingsmaatregelen behoren te nemen. In bijlage II/1 van de Vogelrichtlijn is een lijst met vogelsoorten opgenomen waarop lidstaten van de jacht mogen openen. Van de 23 volgens de Europese Vogelrichtlijn bejaagbare vogelsoorten, die in Nederland voorkomen, heeft de wetgever in de Wnb drie soorten aangewezen op de lijst van bejaagbare soorten: de houtduif, de wilde eend en de fazant. Naast deze vogelsoorten zijn ook de haas en het konijn op de lijst met bejaagbare soorten geplaatst.

Wet, Besluit en Regeling

De wettelijke bepalingen en regels voor het uitoefenen van de jacht zijn vastgelegd in:

- de Wet natuurbescherming (Wnb);
- het Besluit natuurbescherming (Bnb) en;
- de Regeling natuurbescherming (Rnb).

De Wnb bevat de bindende voorschriften en verbodsbepalingen voor het uitoefenen van de jacht. In het Besluit natuurbescherming (Bnb) zijn deze voorschriften en bepalingen verder uitgewerkt. De Regeling natuurbescherming bevat de regels ter uitvoering van de Wnb en het Bnb.

In de Wnb wordt het begrip jacht gedefinieerd (art 1.1; Wnb) en worden de wildsoorten benoemd, waarop de jacht in principe is toegestaan (art. 3.20 lid 2). Ook wordt in de Wnb een opsomming gegeven van de toegestane middelen voor de jacht (art. 3.21; Wnb). In het Bnb worden nog nadere regels gegeven over hoe en wanneer de jacht mag worden uitgevoerd (art 3.6; Bnb). In de ministeriële regeling (Rnb) wordt o.a. bepaald in hoeverre de jacht is geopend (art. 3.5; Rnb). De minister is bevoegd de uitoefening van de jacht op een soort(en) naar plaats of tijd te beperken. De Wnb geeft GS nog de bevoegdheid om de jacht tijdelijk te kunnen sluiten bij bijzondere weersomstandigheden (art 3.11; Wnb).

Rechten en plichten

De Wnb (art.1.1) verstaat onder jacht "het opzettelijk bemachtigen, doden of met oog daarop opsporen van wild alsmede het doen van pogingen daartoe". Jacht is een in de Wnb vastgelegd recht dat een jachthouder (de bezitter dan dat recht) heeft (art. 3.20). Het is verbonden aan de eigendom van gronden of aan het daaraan verbonden zakelijk recht (pacht, vruchtgebruik). Dit is ook vastgelegd in Europese regelgeving¹⁰. De jachthouder mag de jacht uitoefenen vanuit het oogpunt van benutting, maar een jachthouder is nadrukkelijk ook verantwoordelijk voor het handhaven van een redelijke wildstand¹¹. Dit om enerzijds de instandhouding te kunnen garanderen, maar zeker ook om schade aan landbouwgewassen te voorkomen of tenminste te beperken (art. 3.20 lid 3, Wnb). Als de jachthouder zich daarvoor aantoonbaar onvoldoende inspant kan schade aan gewassen ontstaan op en in de omgeving van zijn jachtveld. Op grond van artikel 162 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek kan de schadelijder de jachthouder daarvoor verantwoordelijk houden en aansprakelijk stellen. In dat geval moet wel een duidelijk verband worden aangetoond tussen de schade en het onvoldoende nakomen van de plicht de wildstand op een zodanig niveau te houden dat de grondgebruiker hiervan geen belangrijke schade ondervindt.

¹⁰ Het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) bepaalt dat iedere natuurlijke of rechtspersoon recht heeft op het ongestoord genot van zijn eigendom (art. 1). Een overheid mag dat recht wel reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

¹¹ Kamerstukken II 2011/12, 33 348, nr. 3, p. 171 (Memorie van toelichting Wnb)

In de eis dat de jachthouder zich inspant voor een redelijke wildstand komt ook de verantwoordelijkheid voor de natuur naar voren. De jachthouder dient overbenutting te voorkomen. Bij een te lage wildstand behoort de jachthouder de jacht op de betreffende soorten zelfs te staken. De jachthouder moet zorgen voor een goede leeftijdsopbouw van de populaties in het jachtveld. Als de wildstand onvoldoende is moet de jachthouder bovendien eventueel biotoopverbeterende maatregelen nemen. Het spreekt voor zich dat dit alles in overleg met de grondgebruiker dient plaats te vinden.

Jachtwildsoorten

De wetgever heeft voor de aanwijzing van soorten waarop de jacht is toegestaan de volgende criteria gehanteerd: het moet gaan om wild dat wordt bejaagd vanwege benutting (lees consumptie), dat algemeen voorkomt en dat bejaging verdraagt¹². In artikel 3.20 van de Wnb worden de 5 soorten benoemd waarop het de jachthouder onder bepaalde voorwaarden is toegestaan deze te vangen, te doden en te verontrusten ter uitoefening van de jacht. Dit zijn:

- fazant (*Phasianus colchicus*);
- wilde eend (*Anas platyrhynchos*);
- houtduif (*Columba palumbus*);
- haas (*Lepus Europaeus*);
- konijn (*Oryctolagus cuniculus*).

Jachtseizoenen en openen en sluiten van de jacht

Bij ministeriele regeling wordt bepaald in hoeverre de jacht is geopend (art. 3.22 lid 2, Wnb). Verder is onder andere bepaald dat de jacht niet wordt geopend op soorten waarvan de staat van instandhouding in het geding is (art. 3.22 lid 5, Wnb). In de Regeling natuurbescherming (Rnb) is vervolgens opgenomen wanneer de jacht is geopend; de jachtseizoenen (art. 3.5, Rnb). Voor de jachtseizoenen zie Tabel 1 op pagina 22.

In deze jachtseizoenen mag in beginsel worden gejaagd tussen zonsopgang en zonsondergang. Op zon- en feestdagen mag niet worden gejaagd (art. 3.21 lid 5a, Wnb). Gedeputeerde staten kunnen de jacht tijdelijk sluiten in verband met bijzondere weersomstandigheden, bijvoorbeeld bij extreem winterweer (art. 3.22, lid 4, Wnb).

Jachthouder, jachtveld, middelen, opleiding

De wet, en de Omgevingsverordening NH 2022 stellen ook eisen waaraan een jager en een jachtveld moeten voldoen voordat gebruik gemaakt mag worden van het jachtrecht. De belangrijkste regels worden hieronder behandeld.

Degenen die gerechtigd zijn tot het uitoefenen van deze jacht zijn jachthouders. Dit zijn de eigenaar van de grond, de (erf)pachter of

---

¹² Kamerstukken II 2011/12, 33 348, nr. 3, blz. 169/170. Zie ook de memorie van antwoord, Kamerstukken I 2015/16, 33 348, D, blz. 9/10.

		periode waarin afschot van jachtsoorten is toegestaan											
Soort	categorie	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
wilde eend	jachtsoort												
fazant-hen	jachtsoort												
haas	jachtsoort												
fazant-haan	jachtsoort												
houtduif	jcht/Ind.vrijst.												
konijn	jcht/Ind.vrijst.												

Jachtseizoen

Landelijke vrijstelling

Provinciale vrijstelling

Tabel 1: jachtseizoenen voor de wildsoorten en perioden waarin bestrijding op basis van de landelijke en provinciale vrijstelling is toegestaan.

vruchtgebruiker van de grond, (tenzij daarover een voorbehoud is gemaakt) of degene die het jachtrecht heeft gehuurd door middel van een huurovereenkomst (art. 3.23 lid 1, Wnb).

De jacht met een geweer mag alleen plaatsvinden op een veld dat voldoet aan minimale eisen ten aanzien van de omvang (art. 3.12 van het Bnb). Deze eisen gelden ook voor schadebestrijding en populatiebeheer op grond van vrijstellingen of ontheffingen. Verder mag jacht alleen plaatsvinden buiten de grenzen van de bebouwde kom (art. 3.21 lid 3; Wnb). Ook is in de wet bepaald welke middelen daarvoor mogen worden gebruikt (art. 3.21 lid 1, Wnb). Indien gebruik wordt gemaakt van een geweer dient de jager in bezit te zijn van een jachtakte (art. 3.26 lid 1 Wnb). Deze jachtakte wordt verleend door de korpschef van de Politie

(art. 3.28 lid 1 Wnb). Zonder deze akte is het in beginsel verboden in het veld een geweer te dragen (art. 3.27 lid 1 Wnb). Om voor een jachtakte in aanmerking te komen is onder andere een jachtdiploma vereist, dat wordt verkregen als het theoretische en praktische deel van het jachtexamen met goed gevolg is afgenomen. In paragraaf 3.3.4 van het Bnb zijn de eisen gesteld aan de (minimale) inhoud van de examens voor de jacht met het geweer en de jacht met jachtvogels.

Voor de jacht met jachtvogels is een valkeniersakte vereist (art. 3.30 lid 1a, Wnb). De valkeniersakte wordt door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) verleend namens de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Om eenden te mogen vangen in een eendenkooi moet ook een specifiek diploma (bekend als

¹³ Een eeuwen oud recht op stilte in een 'afgepaald' gebied rondom een eendenkooi van circa 500 tot 1.500 meter, gemeten uit het midden van de kooiplas. Dit omdat stilte een absolute noodzaak is om wilde eenden te lokken. Dit recht geldt alleen nog indien dat voor een eendenkooi al gold voor 31 maart 1977.

¹⁴ Regeling van de Minister voor Natuur en Stikstof van 26 juli 2022, nr. WJZ/ 21093226, houdende wijziging van de Regeling natuurbescherming en de Omgevingsregeling,

Faunabeheerplan Wildsoorten 2023–2029 – Faunabeheereenheid Noord-Holland

21

kooikersdiploma) worden gehaald (art. 3.30 lid 3 Wnb). De wet stelt eisen aan de aard en omvang van de eendenkooi (art. 3.5, Bnb). Art. 3.23 (Bnb) stelt nadere eisen aan de aanduiding van het afpalingsrecht bij een eendenkooi¹³ in het veld.

De staat van instandhouding (Svi)

Op grond van artikel 3.22, tweede lid, van de Wnb kan bij de opening van de jacht per soort en naar plaats en tijd worden gedifferentieerd. Daarmee kan maatwerk worden geboden. De Wnb stelt dat de jacht niet wordt geopend als de Staat van Instandhouding in het geding is (art. 3.22 lid 5).

In 2022 werd dat maatwerk nodig geacht voor haas en konijn. Uit onderzoek kwam namelijk naar voren dat deze soorten zich niet in alle provincies in een gunstige staat van instandhouding bevonden (Ter Harmsel et al., 2022). Daarop heeft de Minister van LNV met de Regeling van 26 juli 2022¹⁴, het jachtseizoen 2022/2023 en later ook 2023/2024 in heel Nederland niet geopend voor het konijn en voor de haas niet geopend in de provincies Groningen, Limburg en Utrecht. Voor de vogelsoorten van de wildlijst heeft de minister de jacht niet gesloten. Tijdens het opstellen van dit faunabeheerplan wordt door de minister samen met Provincies en belangenorganisatie onderzocht wat er nodig is voor herstel van de populaties en hoe meer inzicht kan worden verkregen in trends op provinciaal niveau.

2.2. Eisen aan een faunabeheerplan en een Faunabeheereenheid

De Wet natuurbescherming en de provinciale omgevingsverordening stellen eisen aan zowel de organisatie van een Faunabeheereenheid als een faunabeheerplan. De belangrijkste punten voor het beheerplan worden in deze paragraaf benoemd.

Een faunabeheerplan

De wet en de provinciale omgevingsverordening stellen eisen aan de inhoud van een faunabeheerplan. Het belangrijkste is dat het plan inzicht verschaft in de trends van de populaties en een overzicht van de gedode aantallen. Ten aanzien van de jacht geldt dat het de eigen verantwoordelijkheid is van een jachthouder om een redelijke wildstand te realiseren. De gegevens in dit beheerplan zijn hiervoor richtinggevend.

Artikel 3.12 lid 1, van de Wnb schrijft dat de uitoefening van de jacht plaatsvindt overeenkomstig het faunabeheerplan. Dit betekent dat het faunabeheerplan aandacht dient te besteden aan de jacht. De Provinciale omgevingsverordening 2020 van de provincie Noord-Holland (OVNH 2022) beschrijft in paragraaf 6.1.3 meer in detail de vereisten aan een faunabeheerplan.

Specifiek ten aanzien van jacht schrijft de OVNH 2022 (art. 6.7) voor dat een faunabeheerplan kwantitatieve gegevens bevat over de

populatieontwikkeling van de diersoorten ten aanzien waarvan de uitoefening van de jacht plaatsvindt en tevens een overzicht bevat van de gerealiseerde afschotgegevens per diersoort in de looptijd van het voorgaande faunabeheerplan. Betrouwbare kwantitatieve gegevens over de omvang van populaties van wildsoorten in Noord-Holland zijn niet beschikbaar. De schattingen van de landelijke populatie-omvang zijn wel gegeven, evenals de trends van de populaties. Dit laatste zowel op basis van de tellingen uit het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM) als op basis van lokale tellingen van wildbeheereenheden.

Op grond van de eisen in artikel 3.13 van de Wnb registreren jagers hun afschot. Deze gegevens worden jaarlijks openbaar gepubliceerd via het jaarverslag van de FBE (conform art. 11.8, lid 1, OVNH 2020). In dit faunabeheerplan wordt de trend over de periode 2015-2022 weergegeven.

Voor de uitoefening van de jacht fungeert het faunabeheerplan als koepel. Het is aan de grondgebruikers om binnen het kader van het faunabeheerplan te bepalen wat aan schadebestrijding nodig is en op welke wijze de jacht daarin een rol speelt. Zie ook de leeswijzer – strekking van dit faunabeheerplan.

Het faunabeheerplan heeft vooral een belangrijke rol in de rapportage over de mate waarin de uitoefening van de jacht plaatsvindt en

van de trends van de populaties van de 5 wildsoorten. Hiermee is het richtinggevend voor de jachthouder om in de komende periode invulling te geven aan zijn/haar verantwoordelijkheid voor het realiseren van een redelijke wildstand.

De Faunabeheereenheid Noord-Holland

In lijn met artikel 3.12 van de Wet natuurbescherming heeft de Faunabeheereenheid de vorm van een stichting. In het bestuur zijn de jachthouders uit het werkgebied vertegenwoordigd evenals maatschappelijke organisaties gericht op het duurzaam beheer van dierpopulaties. In de afgelopen beheerplanperiode bestond het bestuur uit vertegenwoordigers van:

- de Land- en Tuinbouworganisatie Noord, Noord-Holland;
- de Koninklijke Jagersvereniging (KNJV), de Nederlandse Organisatie voor Jacht en Grondbeheer (NOJG) en de Wildbeheereenheden (WBE's) in Noord-Holland;
- de terrein beherende organisaties in Noord-Holland: Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Waternet, PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland, Goois Natuurreservaat;
- Staatsbosbeheer;
- Hollands Particulier Grondbezit;
- Agrarische Collectieven Noord-Holland.

Het bestuur wordt voorgezeten door een onafhankelijke voorzitter.

3. Soort beschrijvingen

In de daarvoor opengestelde jachtperiodes is de wilde eend de meest geschoten wildsoort, al nemen de geschoten aantallen wel af. Als ook de populatiereductie op basis van regelingen voor schadebestrijding in beschouwing nemen is de houtduif het meest geschoten. Houtduiven kunnen buiten de jachtperiode namelijk forse schade toebrengen aan verschillende landbouwgewassen. Hazen en fazanten worden alleen geschoten in de jachtperiode. De aantallen fazanten en konijnen die jaarlijks worden gedood zijn relatief gering vergeleken bij de andere wildsoorten. Konijnen worden tijdens de jacht niet of nauwelijks nog geschoten. De aantallen zijn daarvoor te laag geworden als gevolg van virusziekten. Lokaal vindt alleen schadebestrijding plaats op basis van specifieke ontheffingen. De andere wildsoorten komen nog in grote aantallen voor. Over een langere periode beschouwd nemen de aantallen wel af. De belangrijkste oorzaken daarvoor zijn het intensieve landgebruik of afname van beschikbaar habitat. Wildbeheereenheden nemen lokaal initiatieven om de stand te verbeteren, maar zijn daarin afhankelijk de medewerking van de grondgebruikers.

3.1. Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)

- Status:
  - o Beschermd door art. 3.1 Wnb, Vogelrichtlijn, bijlage II/1 en III/1.
  - o Wildsoort (opengesteld van 15 aug t/m 31 jan);
  - o provinciale vrijstelling¹⁵
- Landelijke Staat van Instandhouding:
  - o broedvogel: matig ongunstig.
  - o niet-broedvogel zeer ongunstig.
- Rode lijst -
- Broedpopulatie: Nederland 180.000–280.000; Noord-Holland 27.360–42.560 (2018–2020)
- Geschat maximum winter: Nederland 530.000–700.000; Noord-Holland 73.800 (2016–2021)
- Geschat maximum doortrek in Nederland 450.000–550.000 (2016–2021)

3.1.1. Herkenning en ecologie

Bij de wilde eend verschillen de mannetjes en vrouwtjes flink van uiterlijk. Het mannetje heeft een groene kop, witte nekband, donkerbruine borst en een gele snavel. Stuit en middelste gekrulde staartveren zijn zwart. Het vrouwtje is onopvallender bruin met ook een

bruin-oranje snavel. De donkerblauwe “spiegel” met witte rand op de vleugel is een gedeelde eigenschap. Wilde eenden kruisen makkelijk met tamme eenden waardoor afwijkende kleurpatronen ontstaan, de zogenaamde soepeenden of parkeenden. Wilde eenden kunnen overigens met heel veel eendensoorten kruisen waardoor allerlei hybridevormen kunnen voorkomen (Ouweneel, 2021).

¹⁵ De provinciale vrijstelling voor deze soort is sinds medio 2017 niet opengesteld i.v.m. de ongunstige staat van instandhouding.

De wilde eend is de meest algemene watervogel van Nederland. Hij komt in heel Nederland voor, maar door zijn gebondenheid aan water is hij het meest talrijk in de lage delen van Nederland. Het aantal broedparen werd in de periode 2018–2020 geschat op 180–280 duizend broedparen. In de trektijd en winter komen daar nog enkele honderdduizenden bij en kunnen de aanwezige aantallen meer dan verdubbelen.

De wilde eend vormt al paren aan het einde van het zomerseizoen. Omdat ze in een volgend jaar vaak terugkeren naar dezelfde broedplaatsen blijven ook veel paren hetzelfde. Mannetjes zijn in de meerderheid (6–14% meer mannetjes dan vrouwtjes). Al begin februari kunnen de eerste eieren worden gelegd, maar van de vroege legsel komt meestal niet veel terecht (Ouweneel, 2021). Gemiddeld bestaat in Nederland een legsel uit 8 (Wiegers et al., 2022) tot 10 (Ouweneel, 2021) eieren. Vervolglegsel bestaat hooguit uit 7 eieren (Ouweneel, 2021). De reproductie is in potentie dus enorm hoog, maar toch neemt het aantal wilde eenden sterk af. Tijdens de broedtijd en met de pasgeboren jongen verblijven de vrouwtjes meestal in kleinschalig water, terwijl niet broedende wijfjes en de mannetjes andere gebieden opzoeken.

Wilde eenden hebben een brede voedselkeuze. Ze eten zowel

waterplanten als waterdieren, maar ook landdieren zoals slakken staan en enkele landbouwgewassen komen voor op het menu; ze zijn omnivoor. Jonge kuikens zijn voor hun overleving vooral aangewezen op (vooral aquatische) insecten en andere ongewervelden. Oudere pullen eten steeds meer plantaardig materiaal. Buiten de broedtijd zoeken wilde eenden vooral 's nachts naar voedsel. Dat doen ze zowel op het water als op akkers en graslanden. Vooral bij nat weer kunnen ze daar veel foerageren. Op akkers lijken granen en erwten favoriet (Ouweneel, 2021).

3.1.2. Populatie

Na een toename van de wilde eend tussen circa 1975 en 1985 neemt de omvang van de Nederlandse broedpopulatie sindsdien af. De oorzaken daarvan zijn niet helemaal helder. In vroege jaren '90 vertoont ook de winterpopulatie, die ten dele bestaat uit buitenlandse eenden, een dalende trend. Sinds 2000 is deze met 25–30% gedaald (Schekkerman et al., 2016; van den Bremer et al., 2015). Het probleem lijkt vooral te liggen bij de overlevingskansen van kuikens en niet vliegvlugge juvenielen (Wiegers et al., 2022). De beschikbaarheid van insecten en andere ongewervelden in sloten en plassen is van cruciaal belang voor de overleving van kuikens (Schekkerman et al., 2016; Wiegers et al., 2022). Ondanks de verbeterde waterkwaliteit blijkt de hoeveelheid van een grote groep insecten en andere ongewervelden sterk af te nemen. Uit onderzoek blijkt dat het aantal aquatische insecten

in 27 jaar tijd met 53% is afgenomen (Hallmann & Jongejans, 2021). Vooral het gebruik van pesticiden en meststoffen wordt als oorzaak genoemd maar ook het intensief beheer van oevers en sloten lijken daarbij een grote rol te spelen (Hallmann & Jongejans, 2021), maar ook het intensieve agrarische gebruik in algemene zin speelt een grote rol (Kleijn et al., 2018). Door sommigen wordt vermoed dat ook een toename van het aantal roofvissen als gevolg van een verbeterde waterkwaliteit een rol speelt. Verder worden genoemd als oorzaken voor de ingezette daling, het herstel van roofvogelpopulaties en ooievaars (Ouweneel, 2021). Wildbeheerders wijzen ook op de rol van reigers, kraaiachten, meeuwen en (verwilderde) katten. Hoewel mede door een afname van de jachtdruk de overleving van eerstejaars eenden is toegenomen, lijkt jachtdruk niet de hoofdoorzaak te zijn van de achteruitgang (Wiegers et al., 2022).

Het aantal wilde eenden dat 's winters wordt geteld in Nederland neemt sinds ongeveer 2000 ook af. Als mogelijke oorzaak hiervoor wordt, naast de afname van de broedpopulatie, wel genoemd de gemiddeld zachtere winters, waardoor Noord-Europese broedvogels mogelijk minder neiging hebben om in Nederland te overwinteren (Kleijn et al., 2018). Daar lijken echter geen aanwijzingen voor te zijn vanuit de broedgebieden in Noord-Europa (Scheekerman et al., 2016). Ook de vermenging met van oorsprong gekweekte eenden (soepeenden) en het daarmee gepaard gaande ander broedgedrag

zou kunnen bijdragen aan de achteruitgang (Zomerdijk, 2022).

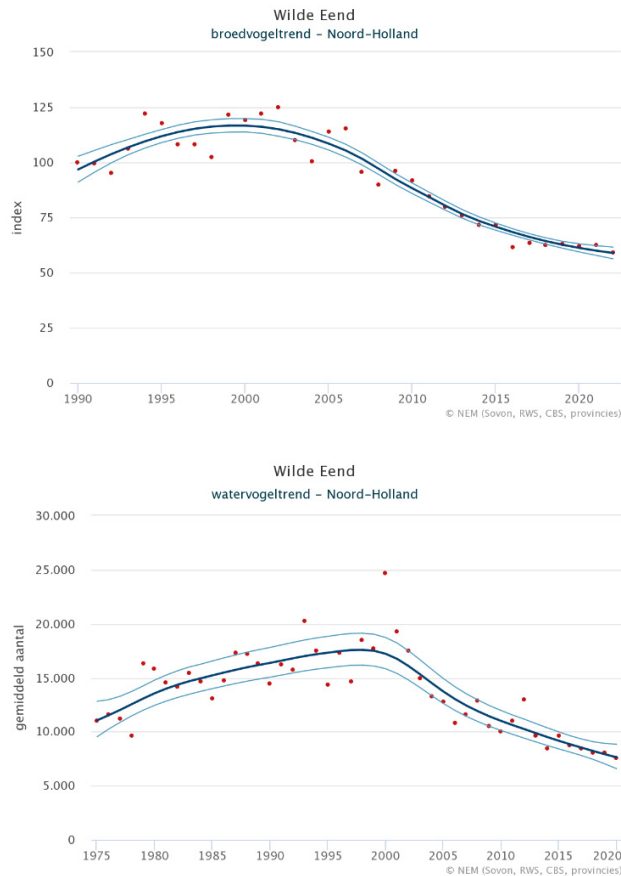
Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de wilde eend als broedvogel is beoordeeld als matig ongunstig vanwege een matige afname van de broedpopulatie, afname in de kwaliteit van het leefgebied en een matig ongunstig toekomstperspectief. Voor de doortrekkende en overwinterende populatie is de staat van instandhouding beoordeeld als zeer ongunstig vanwege een sterk afnemende populatietrend en een zeer ongunstig toekomstperspectief.

Ondanks de afname zijn de aantallen wilde eenden nog zeer hoog. Vogelbescherming schrijft in december 2019 dan ook dat we ondanks de achteruitgang van 30% niet hoeven te vrezen voor het uitsterven, maar wel wordt de soort steeds minder algemeen (Wesseling, 2019).

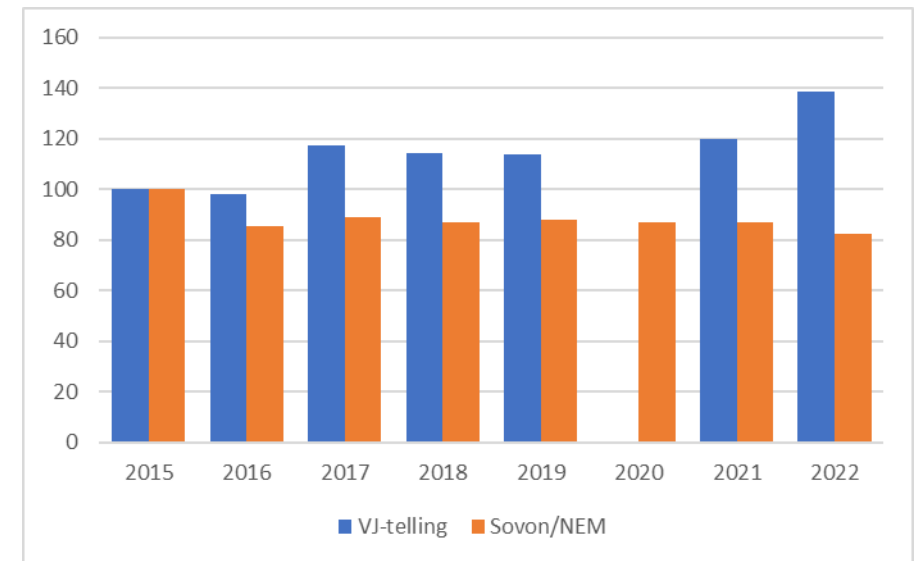
3.1.3. Voorkomen in Noord-Holland

In Noord-Holland komt de soort zeer algemeen voor, met uitzondering van de drogere delen (de duinen, Het Gooi). Analoog aan de landelijke trend, neemt ook in Noord-Holland het aantal wilde eenden zowel de broedpopulatie als de populatie buiten de broedtijd significant af. Beide met name vanaf de eeuwwisseling (zie Figuur 1).

Figuur 1: index ontwikkeling aantal broedvogels (links) en het aantal niet-broedvogels in Noord-Holland (rechts) (Bron: Sovon).

De jaarlijkse voorjaarsstelling van wilde eenden door de wildbeheereenheden in april toont vanaf 2015 een vrij stabiele populatie (Figuur 2). De Sovon broedvogeltellingen vertonen vanaf 2015 eveneens geen grote verandering. Alleen de langere termijn (12 jaar of meer) trend laat een sterke daling zien. Tijdens de voorjaarsstelling worden in Noord-Holland gemiddeld bijna 10.000 wilde eenden geteld op een relatief klein oppervlakte.

Figuur 2: geïndexeerd aantal getelde wilde eenden in Noord-Holland tijdens de WBE-voorjaarsstelling (2015=100) en volgens de Sovon-broedvogeltellingen (2015=100). In 2020 is door de WBE's niet geteld als gevolg van Coronarichtlijnen.

3.1.4. Schade

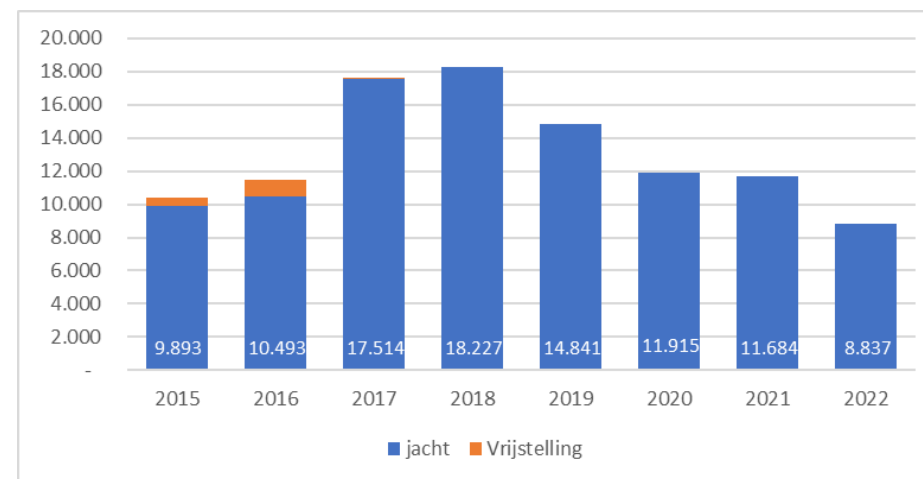
Uit cijfers van BIJ12 blijkt dat de wilde eend schade kan aanrichten aan onder andere grasland, graszaad, peulvruchten, vollegrondsgroenten en granen. In 2010 is de schade door wilde eenden in heel Nederland geschat op €4,1 miljoen.

Voor soorten van de wildlijst wordt in principe geen tegemoetkoming in schade uitbetaald. Voor de wilde eend geldt in Noord-Holland echter een uitzondering voor schade buiten de periode dat de jacht is opgesteld. In de periode 2015-2021 is in Noord-Holland jaarlijks schade getaxeerd variërend van €3.300 (2021) tot €36.500 (2016). In de periode 2015-2022 is gemiddeld bijna €20.000,- aan schade getaxeerd. Op een enkele uitzondering na zijn alle schades getaxeerd in de groententeelt, met name sla-teelt. Het gaat daarbij om een beperkt aantal bedrijven.

3.1.5. Reductie en beheer

De wilde eend is niet alleen opgenomen op de lijst met wildsoorten, maar ook op de lijst met provinciaal vrijgestelde soorten. Op grond daarvan zou de soort ook buiten de jachtperiode kunnen worden bestreden ter voorkoming van belangrijke schade in bedrijfsmatig geteelde graangewassen in de periode van 1 juli tot 15 augustus. De provinciale vrijstelling is voor deze soort echter niet opengesteld. In 2017 beoordeelden Gedeputeerde Staten de staat van instandhouding als ongunstig en concludeerden dat de schade door wilde eend de jaren

voorafgaand aan het besluit te gering was (toen tussen € 5000,- en €10.000, met een zeer beperkt aantal schademeldingen), om gebruik van de vrijstelling te rechtvaardigen. Na een besluit om deze vrijstelling niet meer open te stellen, wordt de wilde eend uitsluitend als jachtsoort gedood in de periode 15 augustus - 31 januari. Tussen 2015 en 2017 werden overigens in verhouding tot de jacht weinig eenden gedood op grond van de provinciale vrijstelling (zie Figuur 3). Sinds 2018 neemt het jaarlijkse aantal op grond van jacht gedode wilde eenden af. In 2018 werden er nog ruim 18.000 wilde eenden geschoten, in 2020 waren dat er nog 12.000 en in 2022 is het afschot verder afgenomen tot onder de 9.000.

Figuur 3: aantal in het beheerseizoen gedode wilde eenden in Noord-Holland.

Als maatregel om het broedsucces te verhogen worden in veel WBE's broedkorven geplaatst. Wilde eenden zijn hiermee beter beschermd tegen roofdieren. Soms maken ook andere soorten er gebruik van. Over het effect van de broedkorven op de populatie zijn geen gegevens bekend.

Broedkorven bieden een veilige nestgelegenheid voor wilde eenden.

3.2. Houtduif (*Columba palumbus*)

- Status:
  - o Beschermd door art. 3.1. Wnb, Vogelrichtlijn, bijlage II/1
  - o Wildsoort, opengesteld van 15 oktober tot en met 31 januari.
  - o landelijke vrijstellingslijst
- Landelijke Staat van Instandhouding:
  - o broedvogels: matig ongunstig
  - o niet-broedvogels: gunstig
- Broedpopulatie 290.000-580.000 (2018-2020)
- Geschat maximum winter 1.000.000-2.000.000 (2013-2015)
- Geschat maximum doortrek 200.000-1.000.000 (2008-2012)

3.2.1. Herkenning en ecologie

De houtduif is de grootste en ook de meest voorkomende duif van Nederland. Het is een grotendeels grijze duif met een brede roze borst. Hij heeft een zeer kenmerkende witte streep op de vleugels, die goed zichtbaar is tijdens de vlucht. Een volwassen houtduif heeft een witte vlek in de nek.

Houtduiven komen voor in vrijwel het hele land van de akkers in het buitengebied tot in de steden. Zij ontbreken alleen in de meest boomloze landschappen. De houtduif kan eigenlijk het hele jaar tot broeden komen, maar doet dat toch voornamelijk in het voorjaar en de zomer. Kan drie legsels per jaar hebben met meestal 2 eieren. De late

legsels zijn over het algemeen succesvoller doordat de nestpredatie dan minder is.

Op het menu staat voornamelijk plantaardig materiaal, zoals zaden, knoppen en bladeren. Net als oogstresten (granen) zijn deze te vinden op akkers, maar ook in de bebouwde omgeving is voldoende voedsel te vinden.

3.2.2. Populatie

Landelijk is ten opzichte van het ijkjaar 1984 sprake van een significante afname van het aantal broedvogels. Vanaf 2008 is weer sprake van een significant licht herstel, maar de populatie is nog niet helemaal op het niveau van 1984. Bij de niet-broedvogels is landelijk sprake van een opvallende halvering sinds 2005, na een grotendeels stabiele periode daarvoor. Vogelbescherming Nederland noemt op haar website als oorzaak voor de achteruitgang de veranderingen in de landbouw. Vooral de omschakeling van de teelt van granen (beschikbaar in de broedtijd) naar maïs (pas laat in het najaar beschikbaar), efficiëntere oogstmethoden en sneller onderwerken van oogstrestanten spelen daarbij een rol (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2022). Voor de afname van de winterpopulatie wordt ook genoemd het milder wordende winterklimaat, waardoor de vogels uit noordelijker gebieden de neiging hebben meer in hun broedgebieden te overwinteren.

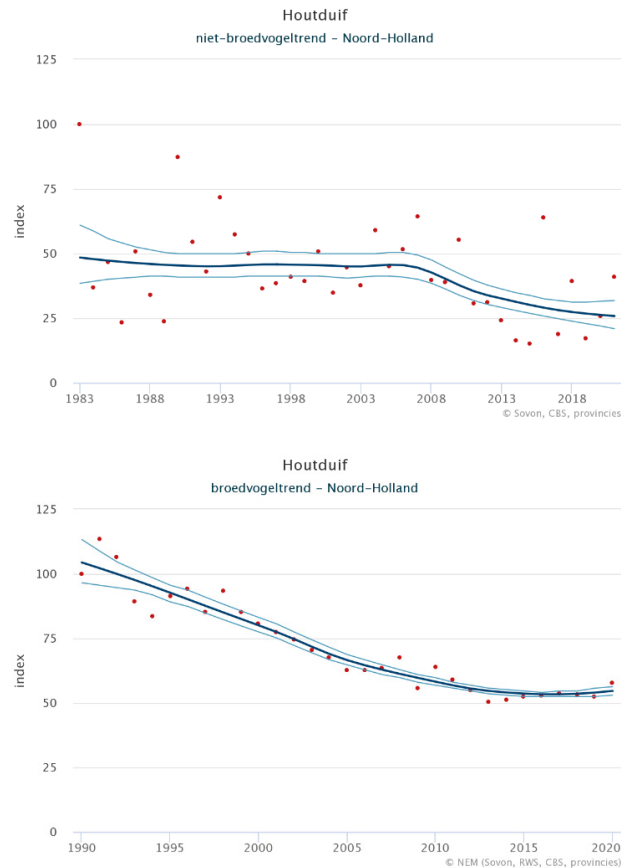
De staat van instandhouding van Houtduif als broedvogel in Nederland wordt als gevolg van de lange termijn populatieveranderingen als matig ongunstig beoordeeld (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2022). Het toekomstperspectief wordt echter als gunstig beoordeeld. Dit komt vooral door de brede variatie aan habitats waarin de houtduif zich kan handhaven; van het agrarische landschap tot in de stad. Voor niet-broedvogels wordt het toekomstperspectief als matig ongunstig beoordeeld, omdat voor deze groep de ongunstige ontwikkeling in

landbouwgebieden niet wordt gecompenseerd door een toename van broedhabitat in bebouwde gebieden (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2022).

3.2.3. Voorkomen in Noord-Holland

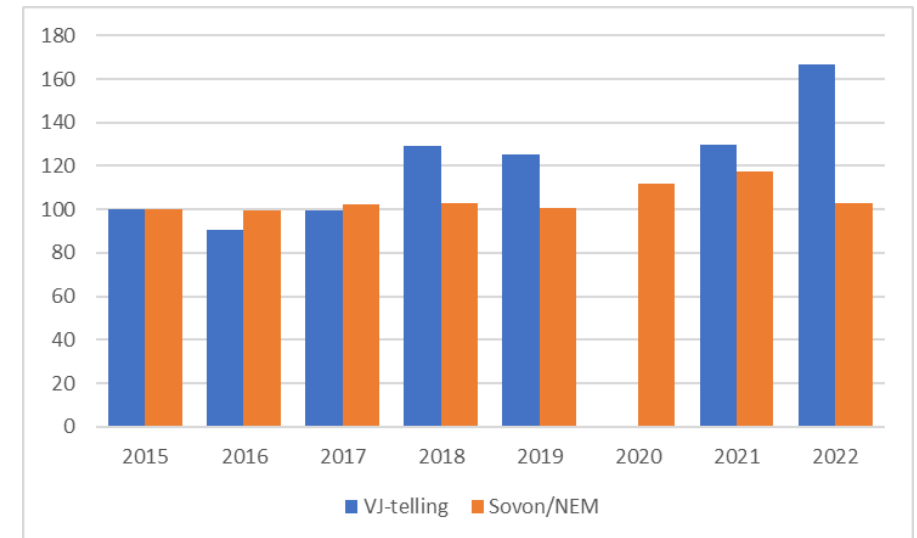
De houtduif kan in heel Noord-Holland worden waargenomen, al is het aantal in de open landschappen geringer. De hoogste dichtheden zijn te vinden in het noorden van de provincie inclusief Texel (met een zwaartepunt in de polders tussen Schoorl en Schagen), langs de binnenduinrand in Kennemerland, in Het Gooi en in het oostelijk deel van West-Friesland. Maar ook in de meer beboste recreatiegebieden en parken elders houden de houtduiven zich op.

Vanaf 1990 is in Noord-Holland, net als in de rest van ons land sprake van een significantie afname van zowel het aantal broedvogels als niet-broedvogels. Vanaf 2015 lijkt de afname in de broedvogelstand gestopt en is sprake van stabilisatie. Bij de niet-broedvogels is de laatste jaar geen trend waarneembaar.

Figuur 4: index van het aantal broedvogels (links) en de winterpopulatie (rechts) (Bron: Sovon).

De WBE-voorjaarsstelling levert een vrij stabiel beeld op van de populatieontwikkeling, of mogelijk zelfs een lichte toename (zie Figuur 5), goeddeels overeenkomend met dat uit het NEM in de laatste jaren.

Figuur 5: geïndexeerd aantal getelde houtduiven tijdens de KNJV-voorjaarsstelling (2015=100) en volgens de Sovon-broedvogeltellingen (2015=100).

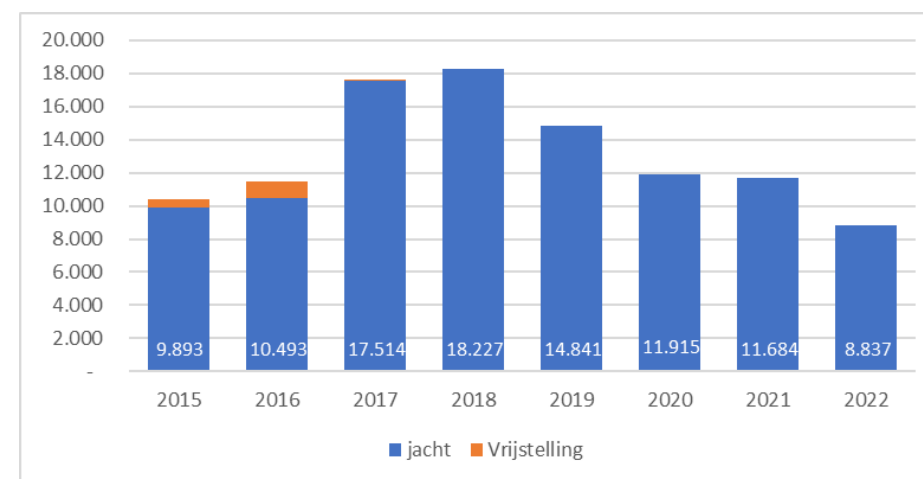
3.2.4. Schade

Een indicatie over schade die houtduiven kunnen veroorzaken wordt verkregen uit cijfers uit 2017 (1.5.3). In dat jaar is in de maanden mei juni en juli voor €80.600,- schade getaxeerd, vrijwel geheel in de teelt van vollegrondsgroente in de regio Zaanstreek-Waterland, West Friesland en de Kop van Noord-Holland bij 12 verschillende bedrijven. De schade trad op in de teelt van kolen, bloembollen en voor een deel in graangewassen.

3.2.5. Reductie

In de periode dat de jacht op de houtduif is geopend, worden er in Noord-Holland jaarlijks circa 3000 houtduiven geschoten (in 2020 tijdelijk minder, vermoedelijk een gevolg van de coronamaatregelen). Dit aantal in de jachtperiode neemt al jaren af. Het merendeel van de recent zo'n 20.000 houtduiven wordt geschoten buiten de jachtperiode op basis van de landelijke vrijstelling. Er heeft geleidelijk aan ook een forse verschuiving plaatsgevonden in de tijd waarin het afschot plaatsvindt (zie Figuur 6). In 2015 vond ongeveer evenveel afschot plaats in het jachtseizoen als daarbuiten op basis van de landelijke vrijstelling. In 2021 was slechts 15% van het afschot nog in het jachtseizoen uitgevoerd en de rest daarbuiten. Vooral in de maand december (jachtseizoen) wordt steeds minder geschoten, terwijl er een sterke toename is in de maanden juli en augustus (landelijke vrijstelling). De afname van het afschot in de jachtperiode (winter) is aanzienlijk groter dan de gelijktijdige afname in de omvang van de winterpopulatie. Het afschot in de zomermaanden

vindt vooral plaats vanwege het bestrijden van schade door duiven in de dan afrijpende gewassen (o.a. graszaad, peulvruchten, graan etc.) en groenteteelt. Er is geen duidelijke verklaring voor de toename in het aantal gedode houtduiven in deze periode. Niet uit te sluiten is dat de inwerkingtreding van de Wnb en van de daarmee gepaard gaande registratieplicht van afschot aanvankelijk een rol hebben gespeeld in de trend (Wnb artikel 13 lid 1). De toename in het aantal gedode duiven die in de grafiek is te zien kan dus ten dele slechts een toename in registratie weergeven. Vanaf 2019 is er sprake van een afname van het totaal aantal geschoten houtduiven.

Figuur 6: aantal geschoten houtduiven in het jachtseizoen en in de periode daarbuiten op basis van de landelijke vrijstelling.

3.3. Fazant (*Phasianus colchicus*)

- Status:
  - o Beschermd door art. 3.1. Wnb, Vogelrichtlijn, bijlage II/1
  - o Wildsoort opengesteld van 15 oktober t/m 31 januari fazanthanen en van 15 oktober t/m 31 december fazanthennen)
- Landelijke Staat van Instandhouding: matig ongunstig
- Broedpopulatie in Nederland: 21.000–26.000 (in 2018–2020)
- geschat maximum aantal winter in Nederland: 50.000–100.000 (in 2013–2015).

3.3.1. Herkenning en ecologie

De mannetjes zijn onmiskenbare grote, statige hoenderachtige vogels. De opvallende kop is iriserend groenblauw met opvallende rode lellen. Ze hebben een lange gebandeerde staart en een bruin lichaam met donkere vlekken en schubben. Vrouwtjes hebben ook een lange staart maar zijn geheel bruin met donkere vlekken.

De fazant is een standvogel, die reeds door de Romeinen in West-Europa is uitgezet vanwege de jacht. Hij komt van nature voor in de drogere delen van Azië. De in Nederland voorkomende fazant is een mix van verschillende ondersoorten en varianten die in het Aziatische broedgebied voorkomen.

Fazanten eten vooral plantaardig voedsel (vruchten, bessen, knoppen) waaronder landbouwgewassen (vooral granen) en oogstresten, maar ook allerlei ongewervelde dieren en zelfs hagedissen.

Fazanten zijn de afgelopen eeuwen voortdurend gefokt en uitgezet voor de jacht. Ook werd er massaal bijgevoerd. Hierdoor was de populatie veel groter dan de natuurlijke draagkracht. De minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft – op grond van artikel 58, tweede lid, van de Jachtwet – bij Regeling van 8 augustus 1977 het uitzetten van dieren in het gehele land verboden. Lang kon lokaal nog

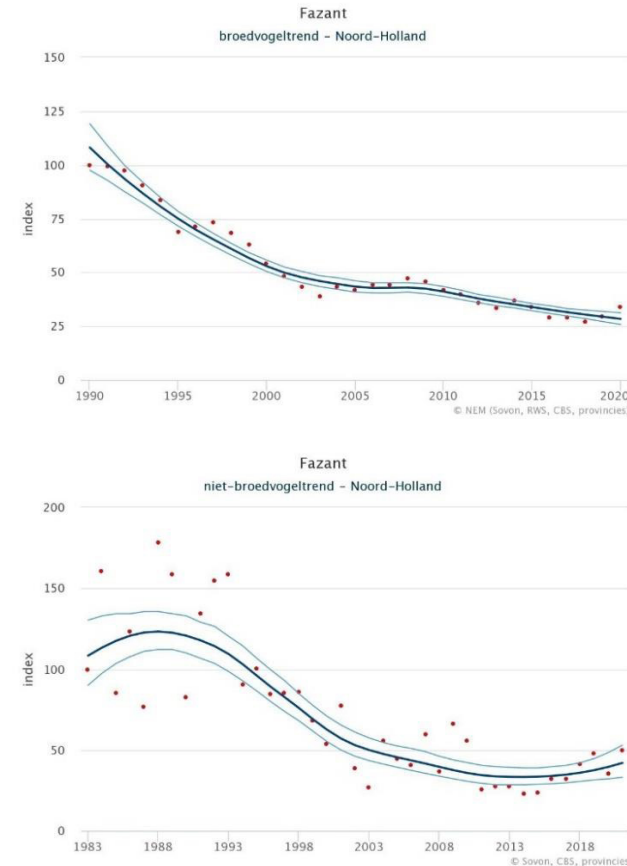
een vergunning worden verkregen voor het fokken, maar vanaf 1993 zijn geen vergunningen meer afgegeven (Hübben, 2000). Sinds die tijd is zowel het aantal fazanten als het afschot ervan flink afgenomen (Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2022).

3.3.2. Populatie

Sinds het verbod op het uitzetten neemt het aantal fazanten geleidelijk af. Het aantal broedparen bedraagt momenteel 21.000–26.000 (2018–2020), wat ca 15% minder is dan kort na de eeuwwisseling. Geconcludeerd kan worden dat het landschap blijkbaar ongeschikt was voor de onnatuurlijk gehandhaafde hoge aantallen. Voor de meer recente daling worden het veranderende landschap met een intensieve landbouw, voortschrijdende vegetatiesuccessie (verbossing) en een verminderd voedselaanbod als reden genoemd. Ook predatie door de vos zal hebben bijgedragen aan de afname (Baker et al., 2006). In veel regio's lijkt de soort zich nu in lage aantallen te handhaven (de Boer, 2018). De hoogste dichtheden komen nu nog voor in Zuidwest Nederland en de Waddeneilanden.

3.3.3. Voorkomen in Noord-Holland

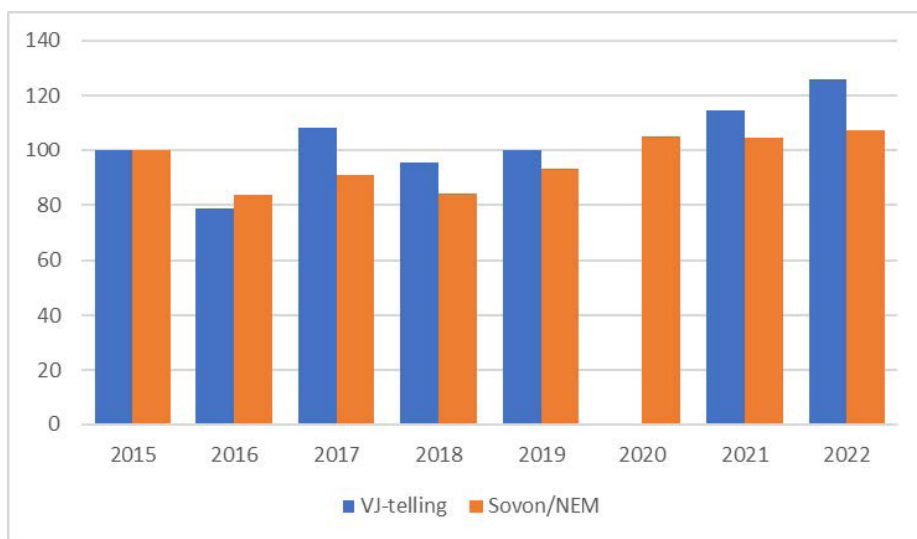
In Noord Holland komen de hoogste dichtheden voor op Texel, De Zaanstreek en de Haarlemmermeer. Na het stoppen van de jaarlijkse uitzettingen en het bijvoeren is ook in Noord-Holland het aantal broedparen enorm afgenomen. Het aantal broedparen lijkt zich de

Figuur 7: index ontwikkeling aantal broedvogels (links) en het aantal niet-broedvogels in Noord-Holland (rechts) voor de fazant (Bron: Sovon).

laatste jaren te stabiliseren. Het aantal niet-broedvogels is veel lager dan in de jaren 1990, maar sinds ongeveer 2007 is geen sprake meer van een verdere daling. In recente jaren lijkt zelfs sprake van een lichte toename. Ook elders in Nederland lijkt dat het geval. De voorjaarsstelling van de wildbeheereenheden laat net als de SOVON-telling de laatste jaren voor Noord-Holland een vrij stabiele populatie zien (zie Figuur 8). Jaarlijks worden er op de beperkte oppervlakte van de voorjaarsstelling gemiddeld iets meer dan 400 geteld.

Figuur 8: geïndexeerd aantal getelde fazanten tijdens de KNJV-voorjaarsstelling (2015=100) en volgens de Sovon-broedvogeltellingen (2015=100)

3.3.4. Schade

Er zijn geen cijfers beschikbaar over eventuele schade veroorzaakt door fazanten. Bekend is wel dat fazanten enige schade kunnen veroorzaken, aan voornamelijk pas ingezaaide of kiemende gewassen (Helmich, 1991), maar ook aan bloemen, bloemzaden en bloembollen¹⁶. Door de lage aantallen is de schade die fazanten veroorzaken gering.

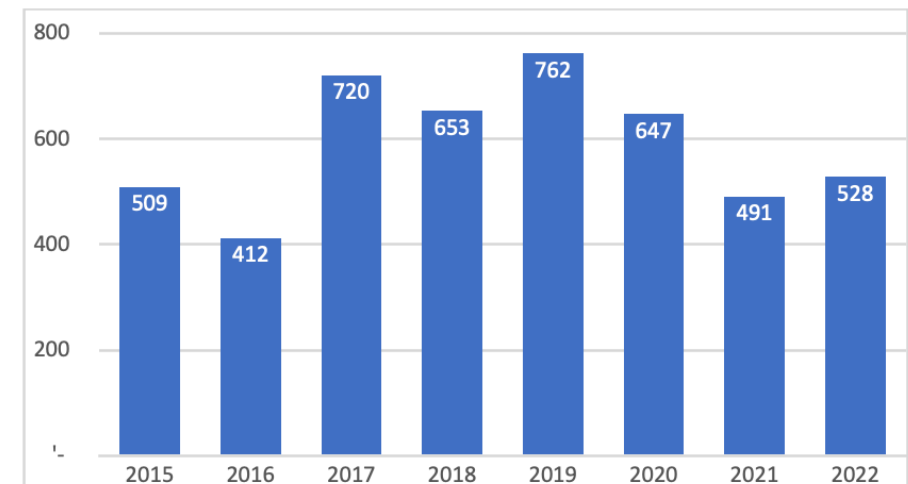
3.3.5. Reductie en beheer

Het jaarlijks aantal gedode fazanten fluctueert aanvankelijk rond de 700 stuks per jaar, maar het aantal lijkt recent iets af te nemen. Het gemiddeld aantal gedode fazanten in de periode 2017-2022 is 634 stuks. Ook per WBE fluctueert het jaarlijks afschot. De meeste fazanten worden geschoten in de Haarlemmermeer, maar dat aantal neemt daar wel sterk af. In 2015 werden daar nog circa 250 geschoten en in 2021 nog maar 89. In een groot aantal overige WBE's worden jaarlijks enkele tientallen fazanten geschoten. Deze afname van het afschot vindt plaats bij een gelijk blijvende of zelfs iets toenemende stand.

In verschillende WBE worden op akkerranden bloemrijke akkermengsel ingezaaid. Fazanten maar ook andere vogels en insecten (Stip et al., 2021) profiteren daarvan.

Landelijk en ook in Noord-Holland worden vossen bestreden. De impact

van predatie door de vos op de fazant kan groot zijn (Baker et al., 2006). Dit heeft in het verleden ongetwijfeld bijgedragen aan de reductie van de aantallen. Het zou ook kunnen verklaren waarom de fazant vrijwel is verdwenen uit de duinstreek, maar nog wel relatief talrijk is op Texel (en de overige Waddeneilanden) waar geen vossen voorkomen. Uiteindelijk blijkt de fazant zich zowel landelijk als in Noord-Holland op een laag niveau prima te kunnen handhaven. Het duurzaam voortbestaan van de populatie wordt dan ook niet bedreigd. In hoeverre het afschot van vossen hieraan bijdraagt is niet duidelijk.

Figuur 9: Aantal in het beheerseizoen gedode fazanten in Noord-Holland.

¹⁶ BIJ12, module hoenderachtigen (fazant en patrijs)

3.4. Haas (*Lepus europaeus*)

- Status:
  - o Beschermde door art. 3.10 Wnb
  - o Wildsoort, opengesteld van 15 oktober tot en met 31 december.
- Landelijke Staat van Instandhouding: zeer ongunstig
- Rode lijst: Gevoelig
- Populatie: > 25.000

3.4.1. Herkenning en ecologie

Wat uiterlijk betreft lijken hazen en konijnen veel op elkaar. Met een kop-romp lengte van 50-65 cm zijn volwassen hazen echter een stuk groter. Ook hebben ze grotere poten en langere oren met een kenmerkende zwarte punt (die bij konijnen ontbreekt). De oren worden ook wel 'lepels' genoemd. De kleur van de vacht is grijs- of geelbruin, de buik is wit. De vacht van 'zandhazen' is wat meer roodbruin, terwijl die van 'kleihazen' wat grijziger is.

Hazen komen vrijwel in geheel Europa voor waar geschikt habitat is. De haas is van oorsprong een steppebewoner en heeft een voorkeur voor kleinschalig gras- en bouwland, open veld als akkers en weilanden, maar komt ook wel voor in open bos, heide en kwelders. Ze eten grassen (winter), kruiden (zomer) en akkerbouwproducten zoals graan, maïs, klaver, aardappelen en vollegrondsgroente. Ook knagen

hazen 's winters graag aan de stammen van bomen (schillen) en kunnen daarmee schade veroorzaken in fruitteelt en boomkwekerijen. Door hun knaaggedrag worden ze wel tot de 'kleine grazers' gerekend en hebben ze een grote invloed op de vegetatie.

Hazen werpen meestal 4 keer per jaar en kunnen daarmee gemiddeld 11 jongen per jaar voortbrengen. Toch overleven daarvan vaak maar 2 tot 4 jongen. Onder gunstige omstandigheden kan de populatie door de hoge reproductie echter snel toenemen (Schmidt et al.,

2004). Ook zijn ze door de hoge reproductie goed in staat verliezen te compenseren. Het aantal hazen in een gebied wordt behalve door het habitat sterk bepaald door landbouwpraktijk (Voigt & Siebert, 2020), weersomstandigheden (vooral regen kan funest zijn), ziekten en predatie (Karp & Gehr, 2020; Rödel & Dekker, 2012; Schai-Braun et al., 2019; Schmidt et al., 2004).

3.4.2. Populatie

De populatiegrootte wordt geschat op meer dan 25.000 voortplantende dieren. De haas had op de vorige rode lijst (2009) nog de status algemeen, maar op de meest recente lijst is de status verslechterd tot gevoelig. Haas, maar ook het konijn, zijn met 60-70% geslonken in aantal ten opzichte van de jaren 1950 (J. Dekker & van Norren, 2020). Vooral op grond van deze daling is de staat van instandhouding beoordeeld als zeer ongunstig (Ter Harmsel et al., 2022). Veranderingen in het landschap en de landbouw worden als belangrijkste oorzaak genoemd voor de geconstateerde daling van het aantal hazen (J. Dekker & van Norren, 2020; van Norren et al., 2020). Uit een grote internationale review van oorzaken van de achteruitgang bleek jacht geen relatie te hebben met de dalende trend beschouwd over de langere periode (Smith et al., 2005).

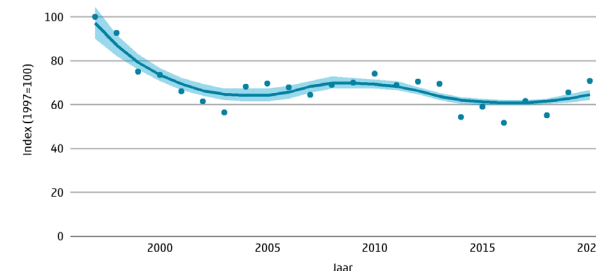
3.4.3. Voorkomen in Noord-Holland

Hazen komen in heel Noord-Holland voor inclusief Texel. De dichtheden

in veel duingebieden zijn over het algemeen wat lager dan in grasland- en akkerbouwgebieden.

Volgens de gegevens uit het Netwerk Ecologische monitoring neemt de haas, als de hele periode 1997-2020 wordt beschouwd, nog steeds af (zie Figuur 10). De laatste 15 tot 20 jaar lijkt er voorzichtig sprake van een stabilisatie. Uit de gegevens van het NEM blijkt dat de trend over de periode 1997-2020 in Noord-Holland, net als in de meeste provincies, stabiel is te noemen (J. Dekker & van Norren, 2020). Sinds 2000 lijkt het verspreidingsgebied van de haas in Noord-Holland zich te hebben uitgebreid naar de duingebieden (Hoogeboom et al., 2014).

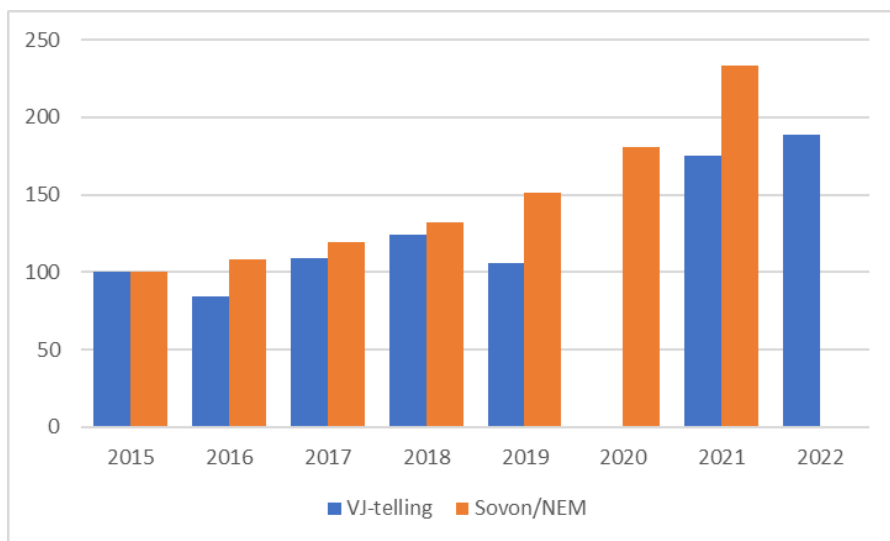
Haas

Bron: NEM (Zoogdiervereeniging, CBS), 2021

Figuur 10: Indexen (stippen) en trend (lijn) van de aantalsontwikkeling van de haas in Nederland, in de periode 1997-2020 (bron: ZV/CBS). Tevens is het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn weergegeven (blauwe band).

De voorjaarsstelling van de wildbeheereenheden van de haas lijkt sinds 2015 een vergelijkbaar beeld op te leveren als de trend zoals bepaald in het NEM (zie Figuur 11). Vanwege de coronamaatregelen kon in 2020 geen WBE-voorjaarsstelling worden uitgevoerd en op het moment van schrijven waren vanuit het NEM nog geen gegevens beschikbaar voor 2022. Het aantal getelde hazen in de voorjaarsstelling vertoont een significante lineaire toename ($p=0,04$). Op grond van de gegevens uit het NEM is niet volledig duidelijk of er daadwerkelijk sprake is van een toename.

Figuur 11: geïndexeerde trend (2015=100) van de haas volgens de voorjaartelling en via het NEM (2015=100).

3.4.4. Schade

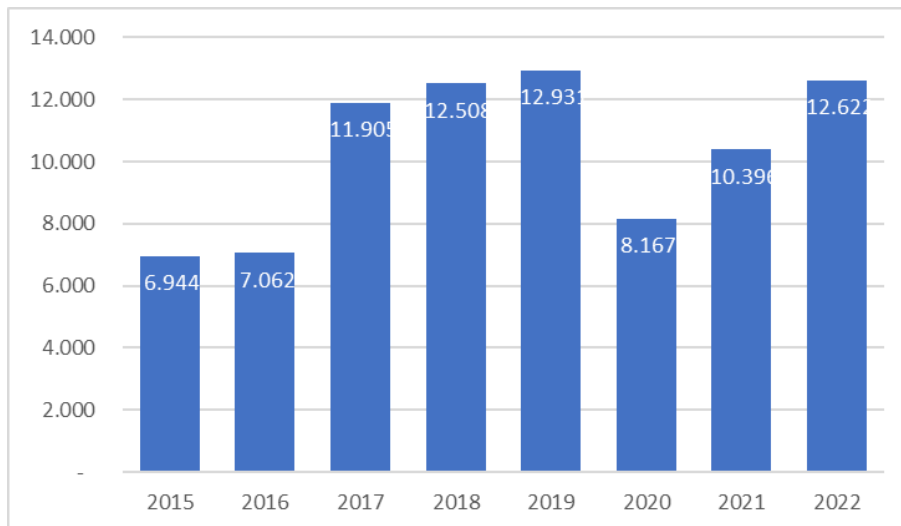
Omdat er voor de wildsoorten in principe geen tegemoetkoming wordt uitbetaald, wordt er slechts incidenteel schade geregistreerd. Door de uitoefening van de jacht kan de schade ook beperkt worden gehouden. In 2019 is voor bijna €19.500,- schade getaxeerd in de groenteteelt in de kop van Noord-Holland. In 2021 is voor €3.500,- aan schade getaxeerd aan ingezaaid grasland en groenteteelt. Ook is lokaal sprake van schilsschade in de teelt van appels en peren.

3.4.5. Reductie en Beheer

In de periode 2017-2019 zijn er jaarlijks 12 tot bijna 13.000 hazen geschoten in Noord-Holland. In 2020 is dat aantal gedaald tot ruim 8100. In 2021 is dit weer toegenomen tot ruim 10.000 en in 2022 heeft de toename zich doorgezet.

De daling in het aantal gedode aantal hazen in 2020 strookt niet met de stijging in het aantal getelde hazen die is te zien in zowel het NEM als uit de WBE-voorjaarsstelling. De plotselinge afname in het aantal gedode hazen in 2020 is dan ook vrijwel zeker te wijten aan de gedeeltelijke lockdown afgekondigd op 13 oktober 2020, twee dagen voor de opening van het jachtseizoen op hazen gevolgd door de volledige lockdown op 14 december. In deze periode moesten de jachttaktheouders op grond van de Corona maatregelen hun jachtactiviteiten grotendeels staken. In 2022 zien we dat het aantal geschoten hazen weer op het niveau van voor de Corona is.

Naar aanleiding van de bevinding over de staat van instandhouding van de haas heeft de minister onder verwijzing naar de Regeling natuurbescherming de jacht op hazen in de provincies Groningen, Limburg en Utrecht voor het seizoen 2022-23 niet geopend¹⁷. Verder onderzoek dat de minister laat uitvoeren moet uitwijzen of aanvullende beschermingsmaatregelen noodzakelijk zijn.

Figuur 12: aantal gedode hazen per jachtseizoen in Noord-Holland.

¹⁷ Regeling van de Minister voor Natuur en Stikstof van 26 juli 2022, nr. WJZ/ 21093226

3.5. Konijn (*Oryctolagus cuniculus*)

- Status:
  - o Beschermde door art. 3.10 Wnb
  - o Wildsoort, opengesteld van 15 augustus tot en met 31 januari.
  - o Landelijke vrijstellingslijst
- Landelijke Staat van Instandhouding: zeer ongunstig
- Rode lijst: Gevoelig
- Populatie: geschat op 1.145.000- 3.436.000 individuen

3.5.1. Herkenning en ecologie

Het konijn is ongeveer 40 cm groot (kop-romp), compact gebouwd met een korte staart. De vacht is grijsbruin met een okerkleurige nek. Soms komt een zandkleurige of zwarte vacht voor. De oorpunten hebben een dun donker randje aan de buitenzijde maar geen zwarte punten die zo typisch zijn voor de haas.

Konijnen zijn in de Vroege Middeleeuwen vanuit Midden-Frankrijk en het Middellandse Zeegebied ingevoerd en ondertussen over heel Nederland verspreid. Het konijn komt voor in vrijwel geheel West- en Midden-Europa en is daar, met uitzondering van rotsachtige gebieden en hooggebergten (boven 700 meter), algemeen en talrijk, al neemt de soort in vrijwel het gehele Europese verspreidingsgebied af, en is

het volgens de IUCN criteria beoordeeld als 'endangered'¹⁸.

Konijnen leven in holen en hebben daarom een voorkeur voor locaties en gronden – zoals zandige bodems – waarin het makkelijk graven is. Ze prefereren halfopen landschappen zoals perken, tuinen en bosranden en mijden vochtige terreinen zoals moeras en veen of zware klei, omdat ze daarin geen holen kunnen graven. Ook in open polderlandschap ontbreekt het konijn veelal.

¹⁸ <https://www.iucnredlist.org/species/41291/170619657>

Door hun graasgedrag en hun graafactiviteiten kunnen konijnen grote invloed uitoefenen op de vegetatie. Voor duingraslanden worden konijnen meestal als 'sleutelsoort' genoemd voor de instandhouding van dit vegetatietype. Daarnaast vormen jonge konijnen een belangrijke voedselbron voor blauwe kiekendieven waarvan nog enkele paren broeden op Texel (Scharringa et al., 2010). Bij de huidige lage dichtheden is hun rol in het ecosysteem invloed helaas echter beperkt.

De reproductie van het konijn is spreekwoordelijk hoog. Een vrouwtjeskonijn (moer) kan wel 20 jongen per jaar werpen. De overleving van jongen is echter laag: na 16 weken leeft gemiddeld nog maar 20% van de jongen (Kaetzke et al., 2003). Weersomstandigheden kunnen daarbij van grote invloed zijn (Rödel & Dekker, 2012). Ook de overleving van adulten is tegenwoordig laag door het voorkomen van virusziekten. Onder af en toe optredende gunstige omstandigheden kan de populatie echter ook weer razendsnel groeien. Interessant genoeg zijn er nog steeds locaties in Nederland waar hoge dichtheden worden bereikt en zelfs sprake is van schade. Het gaat dus, ook op wereldwijde schaal gezien, om een soort die zowel wordt gewaardeerd als belangrijk onderdeel in het ecosysteem, maar ook als schadesoort en in geval van Australië/Amerika als invasieve exoot (Alexander & Bell, 2008).

3.5.2. Populatie

Het konijn is weliswaar nog algemeen voorkomend in Nederland maar

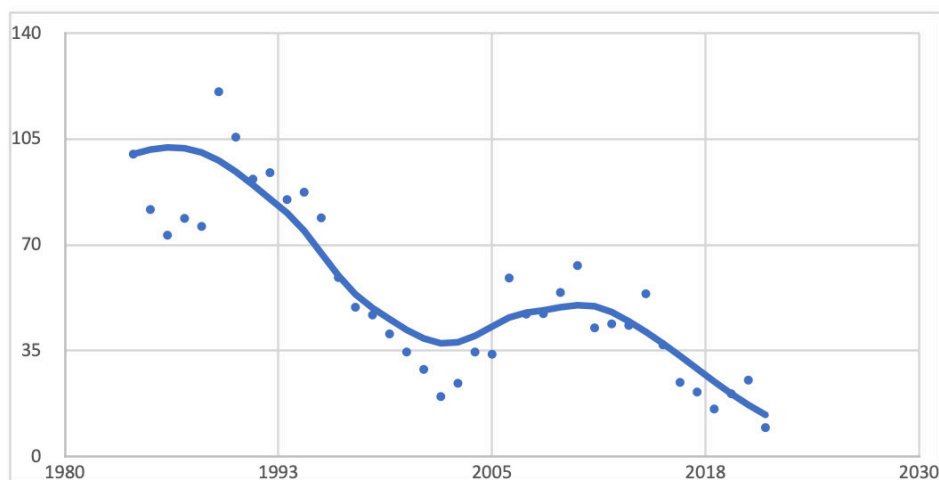
de aantallen zijn sterk afgenomen. Op de vorige rode lijst (2009) had het konijn nog de status niet-bedreigd, maar op de meest recente lijst is de status beoordeeld als gevoelig. De staat van instandhouding is dan ook beoordeeld als zeer ongunstig (Ter Harmsel et al., 2022).

Uit de gegevens van het NEM wordt duidelijk dat door de jaren heen de aantallen fluctueren. Dit is te wijten aan het voorkomen van de virusziekten myxomatose en het Viraal Hemorragisch Syndroom (VHS) (J. Dekker & van Norren, 2020). Na periodes van daling volgde meestal weer een periode van (gedeeltelijk) herstel. Sinds 1984 is sprake van een gemiddelde daling en sinds 2014 van een forse daling. In de duinen zijn konijnen belangrijke grazers, maar zijn ook hier de laatste decennia zeer sterk in aantal afgenomen (Dijkstra et al., 2020) als gevolg van virusziekten. In de periode 1984-2018 blijkt het aantal konijn in de duinen met 68% te zijn afgenomen.

3.5.3. Voorkomen in Noord-Holland

Gezien de eisen aan het leefgebied is niet verwonderlijk dat in Noord-Holland het konijn vooral voorkomt in Het Gooi en de duinen, maar ook op veel drooggelegde of opgespoten zandige terreinen komen ze voor, zoals in het havengebied van Amsterdam. Daarnaast vormen goed gedraineerde en boven het maaiveld liggende wegbermen en spoorwegen een geschikt leefgebied.

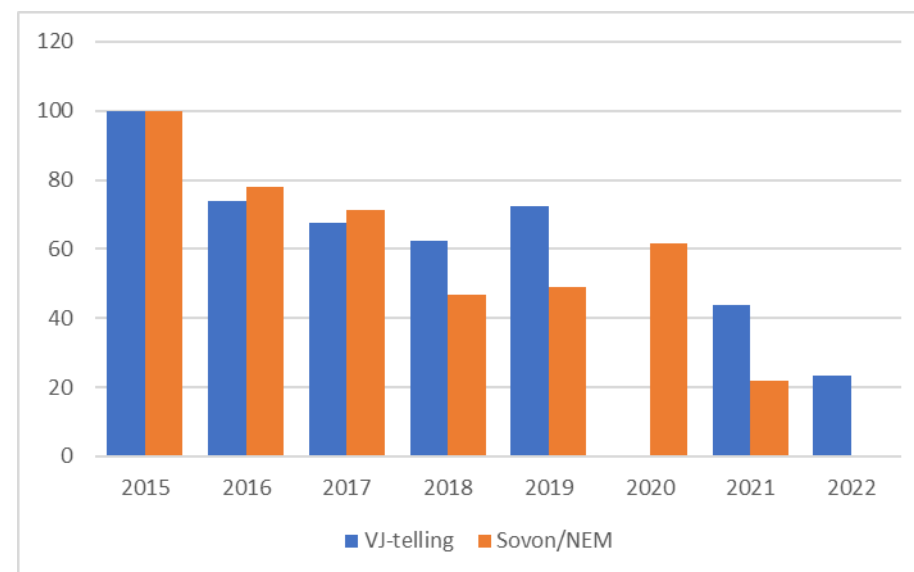
In Figuur 13 is de trend weergegeven van het aantal konijnen in de duingebieden van Noord-Holland. Deze trend wijkt weinig af van de voor Noord-Holland berekende trend of landelijke trend.

Figuur 13: geïndexeerde aantalsontwikkeling (1984=100) van het konijn in Noord-Holland. De stippen zijn de indexcijfers, de blauwe lijn de trend (Bron: Zoogdiervereniging, CBS, 2022).

In Figuur 14 zijn de geïndexeerde trends weergegeven voor Noord-Holland op grond van de WBE-voorjaarstellingen en op grond van de NEM-tellingen. Beide tellingen geven een sterk vergelijkbaar beeld over

de populatietrend. Duidelijk is dat het aantal konijnen gemiddeld nog altijd een dalende trend vertoont. Vanwege de coronamaatregelen kon in 2020 geen WBE-voorjaarstelling worden uitgevoerd en op het moment van schrijven waren vanuit het NEM nog geen gegevens beschikbaar voor 2022.

Figuur 14: indices van het aantal getelde konijnen in de KNJV-voorjaarstelling (blauw) en volgens de telling in het NEM (oranje) (2015=100). In 2020 kon geen WBE-voorjaarstelling worden uitgevoerd.

3.5.4. Schade

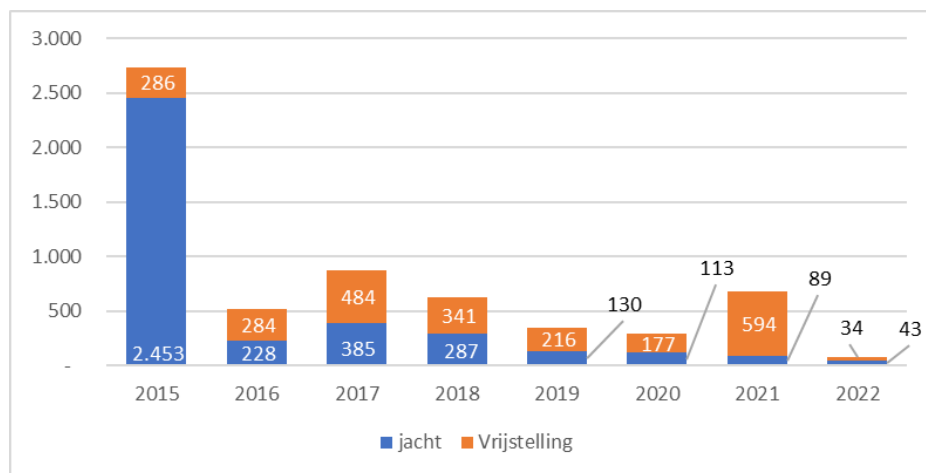
Naast een zeer positief effect op natuurlijke graslanden, kunnen konijnen ook schade veroorzaken op andere gewassen. Naast gras eten ze ook granen/mais, suikerbieten, wortelen en andere groenten van de volle grond. Met name in de bosbouw en de fruitteelt kunnen konijnen in de winter schil schade aan de schors van (jonge) bomen en struiken veroorzaken.

Door de gemiddeld zeer lage aantallen waarin het konijn nog voorkomt is in Noord-Holland niet of nauwelijks nog sprake van vraatschade aan landbouwgewassen door konijnen. Lokaal kunnen konijnen nog in grote aantallen voorkomen en schade veroorzaken door hun graafactiviteiten. Het daarbij vaak om sportvelden, begraafplaatsen, bedrijventerreinen, vliegvelden, dijken en zandlichamen van infrastructuur (wegen en spoorlijnen). In financiële zin is hierover geen administratie, maar het feit dat er jaarlijks enkele tientallen ontheffingen worden afgegeven voor lokale bestrijding geeft een indicatie over deze lokaal optredende schade.

3.5.5. Reductie en beheer

In Noord-Holland, maar ook landelijk, is de populatie konijnen gedecimeerd als gevolg van virusziekte (J. J. A. Dekker, J.M. Drees, et al., 2022). De stand is te laag voor een verantwoorde structurele benutting. Het afschot beperkt zich hoofdzakelijk tot lokale schadebestrijding

op basis van de landelijke vrijstelling of specifieke gebiedsgebonden ontheffingen. Het jaarlijks aantal geschoten konijnen vertoont net als de populatie een dalende tendens met enkele pieken veroorzaakt door lokale populatietoename op plekken waar ongewenst hoge aantallen worden bereikt. Het totale afschot in 2015 is bijvoorbeeld relatief hoog door afschot op Schiphol en op Wieringen. Na een jarenlange daling is er in 2021 weer een beduidend hoger afschot dat grotendeels op het conto komt van afschot op een recreatiepark op Texel. Naast afschot tijdens de jacht worden er jaarlijks ook enkele tientallen tot honderden konijnen geschoten met specifiek daarvoor afgegeven ontheffingen. Deze aantallen worden niet geregistreerd en zijn dan ook niet zichtbaar in de grafiek. Het gaat dan grotendeels om locaties die niet voldoen aan de wettelijke eisen van een jachtveld, maar wel veel schade ondervinden zoals sportvelden (waaronder golfbanen), begraafplaatsen en enkele bedrijfterreinen. Ook vindt de bestrijding van konijnen op deze velden vaak plaats buiten de voor de jacht toegestane tijden vanwege de vele bezoekers op die locaties. Ook op Schiphol worden jaarlijks konijnen geschoten om de vitale infrastructuur te behoeden voor schade.

Figuur 15: aantal geschoten konijnen in het jachtseizoen en in de periode daarbuiten op basis van de landelijke vrijstelling

4. Monitoring

De ontwikkeling van de wildpopulaties wordt gemonitord door verschillende tellingen, zowel als onderdeel van het landelijk Netwerk Ecologische monitoring als tellingen uitgevoerd door de WBE. In de loop van dit beheerplan worden die laatste wellicht ook nog onderdeel van het NEM. De aantallen gedode dieren wordt al sinds jaar en dag geregistreerd in een digitaal registratiesysteem. Zowel de resultaten van de tellingen als de aantallen gedode dieren worden jaarlijks gepubliceerd in het jaarverslag van de FBE.

Ontwikkeling populaties

Door een uitspraak van de Raad van State over het Faunabeheerplan Algemene soorten 2017–2023 kan in Noord-Holland vanaf medio mei 2023 voor een nog onbekende periode niet meer gebruik worden gemaakt van de landelijke en provinciale vrijstelling. Dat heeft naar verwachting grote invloed op de schade aan agrarische gewassen, maar mogelijk ook op de populaties van wildsoorten. Vooral van kraaiachtigen wordt vermoed dat ze via predatie namelijk van invloed zijn op het voorkomen van een aantal prooi-soorten waaronder de wildsoorten. Een goede monitoring van deze populaties is dus cruciaal om enerzijds populatieontwikkelingen te volgen maar ook om onze kennis te vergroten ten aanzien van predatie.

De monitoring van de ontwikkeling van de vogelpopulaties, zowel verspreiding als populatietrend, vindt plaats via gegevens uit landelijke monitoring van broedvogels en niet-broedvogels gecoördineerd door SOVON. De monitoring van haas en konijn vindt plaats in het kader van

het Netwerk Ecologische Monitoring. Daarnaast wordt de ontwikkeling van de 5 wildsoorten ook gemonitord door de tellingen die de wildbeheereenheden uitvoeren in de zogenaamde voorjaarsstelling. Deze tellingen worden uitgevoerd volgens het door de FBE-Noord-Holland gehanteerde protocol. De telgegevens van de WBE verwerkt de faunabeheereenheid op het niveau van de provincie Noord-Holland in jaarlijkse rapportages.

Voor officiële landelijke trendbepalingen worden de resultaten van deze WBE-tellingen nog niet gebruikt. Door de grote telinspanning en brede provinciale dekking die deze tellingen hebben zijn ze echter in potentie zeer waardevol om meer inzicht te verkrijgen in regionale ontwikkelingen van soorten. Op het moment van schrijven van dit plan wordt daarom gewerkt aan een breed gedragen wetenschappelijke telmethodiek waarin tellingen van WBE's een rol spelen.

Afschotgegevens

Jachtakehouders zijn verplicht gegevens over het aantal gedode dieren te verstrekken aan de Faunabeheereenheid. Dit gebeurt door registratie van die gegevens in het door de FBE ter beschikking gestelde afschotregistratiesysteem.

Schade

Schade veroorzaakt door wildsoorten wordt niet vergoed. Het is de eigen verantwoordelijkheid van de jachthouder om een redelijke wildstand te handhaven ter voorkoming van schade. Registratie van eventueel ervaren schade kan op vrijwillige basis plaatsvinden via een applicatie van BIJ12. Omdat deze registratie niet verplicht is en aan die registratie administratieve handelingen en kosten zijn verbonden vindt die niet of nauwelijks plaats.

Rapportage

De faunabeheereenheid rapporteert ten minste jaarlijks over bovenstaande gegevens in haar jaarverslag (conform art. 11.8, lid 1, OVNH 2020).

5. Literatuurlijst

Alexander, C., & Bell, D. J. (2008). A conservation paradox for the 21st century: The European wild rabbit *Oryctolagus cuniculus*, an invasive alien and an endangered native species. In *Mammal Review* (Vol. 38, Nummer 4, pp. 304–320). John Wiley & Sons, Ltd.

Alkama, J., Korpimäki, E., Arroyo, B., Beja, P., Bretagnolle, V., Bro, E., Kenward, R., Mañosa, S., Redpath, S. M., Thirgood, S., & Viñuela, J. (2005). Birds of prey as limiting factors of gamebird populations in Europe: a review. *Biological Reviews*, 80(2), 171–203.

Baker, P., Furlong, M., Southern, S., & Harris, S. (2006). The potential impact of red fox *Vulpes vulpes* predation in agricultural landscapes in lowland Britain. *Wildlife Biology*, 12(1), 39–50.

de Boer, V. (2018). Fazant – een zeer oude vogelsoort met een krimpende populatie in Nederland. *Nieuwsbrief Kijk op Exoten*, 8(September), 8–9.

Dekker, J. J. A., Drees, J. M., Moerman, M. P., Nijssen, M., Oostermeijer, J. G. B., & Seip, L. (2022). Herstel konijnenpopulaties in de kustduinen. VBNE, Driebergen.

Dekker, J. J. A., J.M. Drees, M.P. Moerman, M. Nijssen, J. G. B. O. en, & L. Seip. (2022). Herstel konijnenpopulaties in de kustduinen. www.natuurkennis.nl

Dekker, J., & van Norren, E. (2020). Achteruitgang van haas en konijn sinds 1950, Oorzaken en beschermingsmogelijkheden. In *Zoogdierverseniging Rapport 2020.24*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Dijkstra, V., van Oene, M., & van der Meij, T. (2020). NEM Dagactieve Zoogdieren: Konijntellingen. *Telganger, Oktober*(Oktober), 32–34.

Hallmann, C. A., & Jongejans, E. (2021). LONG-TERM TRENDS AND DRIVERS OF AQUATIC INSECTS IN THE NETHERLANDS. STOWA-report 2021-39. www.stowa.nl

Helmich, B. T. (1991). Controlling Damage by Ring-Necked Pheasants to Sprouting Corn in Southwestern Idaho. [A Thesis submitted to Oregon State University]. Oregon State University.

Hoogeboom, E., Ruitenbeek, D. W., Visbeen, F., & van Wondergem, J. (red.). (2014). *Atlas van de Noord-Hollandse zoogdieren 1989–2014*. Landschap Noord-Holland en Noz.

Hübber, G. J. H. W. (2000). Naleving uitzetverbod voor fazanten ten behoeve van de jacht. Jachtseizoen 1999–2000. In Rapportkenmerk TRCDIR 2000/2412. Algemene Inspectiedienst.

Jonkers, D. A. (1968). De Vogelwet. De Korhaan, 2(6), 5–6.
Kaetzke, P., Niedermeijer, J., & Massetti, M. (2003). *Oryctolagus cuniculus* – Europeäisches Wildkaninchen. In Handbuch der Säugetiere Europas. Band 3: Hasetieren. Aula-Verlag, Wiebelsheim.

Karp, D., & Gehr, B. (2020). Bad hare day: very low survival rate in brown hare leverets. *Wildlife Biology*, 2020(2).

Kleijn, D., Bink, R. J., Braak, C. T., Grunsven, R. V., Ozinga, W. A., Roessink, I., Scheper, J., Schmidt, A. J., Vries, M. W., Wegman, R., Zee, F. V., & Zeegers, T. (2018). Achteruitgang insectenpopulaties in Nederland: trends, oorzaken en kennislacunes. . In Wageningen Environmental Research, Rapportnr. 2871.

Lotka, A. J. (1925). Elements of Physical Biology. *Nature*, 116(2917), 461. <https://doi.org/10.1038/116461b0>

Norbury, G., & Jones, C. (2015). Pests controlling pests: Does predator control lead to greater European rabbit abundance in Australasia? In *Mammal Review* (Vol. 45, Nummer 2, pp. 79–87). Blackwell Publishing Ltd.

Ouweneel, G. (2021). De Wilde eend. Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen.

Rödel, H. G., & Dekker, J. (2012). Weer, konijn en haas. *Zoogdier*, 23, 1–3.
Saris, F., & van der Windt, H. J. (2019). De opkomst van de natuurbeschermingsbeweging tussen particulier en politiek (1880–1940).

Schai-Braun, S. C., Kowalczyk, C., Klansek, E., & Hackländer, K. (2019). Estimating sustainable harvest rates for european hare (*Lepus europaeus*) populations. *Sustainability* (Switzerland), 11(10).

Scharringa, C. J. G., Ruitenbeek, W., & Zomerdijs, P. J. (red.). (2010). Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels. Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland en landschap Noord-Holland.

Schekkerman, H., van den Bremer, L., van der Jeugd, H. P., & van Turnhout, C. (2016). Demografische achtergronden van populatietrends van Wilde Eend en Krakeend in Nederland. *Limosa*, 89(3), 130–137.

Schmidt, N., Asferg, T., & Forchhammer, M. (2004). Long-term patterns in European brown hare population dynamics in Denmark: Effects of agriculture, predation and climate. *BMC ecology*, 4, 15.

Smith, R. K., Vaughan Jennings, N., & Harris, S. (2005). A quantitative analysis of the abundance and demography of European hares *Lepus europaeus* in relation to habitat type, intensity of agriculture and climate. *Mammal Review*, 35(1), 1–24.

Sovon Vogelonderzoek Nederland. (2022). Staat van instandhouding van de vogelsoorten op de wildlijst. In Sovon-rapport 2022/22. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen. www.sovon.nl

Stip, A., van Silfhout, M., & Herlings, A. (2021). Effecten van akkerranden in het Gooi op bloembezoekende insecten. In Rapport VS2020.053. De Vlinderstichting, Wageningen.

Ter Harmsel, R., Bijlsma, R. J., van der Grift, E., Villing, N., van Eupen, M., Biersteker, L., & Los, S. (2022). Staat van instandhouding haas en konijn. In Wageningen Environmental Research, Rapport 3153. Wageningen Environmental Research.

van den Bremer, L., Schekkerman, H., van der Jeugd, H., van Roomen, M., van Winden, E., & van Turnhout, C. (2015). Populatieontwikkeling Wilde Eend, Krakeend, Kuifeend en Tafeleend in Nederland: wat weten we over de achtergronden? Sovon-rapport 2015/65, SOVON, Nijmegen.

van Norren, E., Dekker, J., & Limpens, H. (2020). Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. In Rapport 2019.026. Zoogdiervereniging. Zoogdiervereniging, Nijmegen.

Voigt, U., & Siebert, U. (2020). Survival rates on pre-weaning European hares (*Lepus europaeus*) in an intensively used agricultural area. *European Journal of Wildlife Research*, 66(4), 67.

Wesseling, M. (2019). 2020 is het jaar van de Wilde eend. <https://www.vogelbescherming.nl/>.

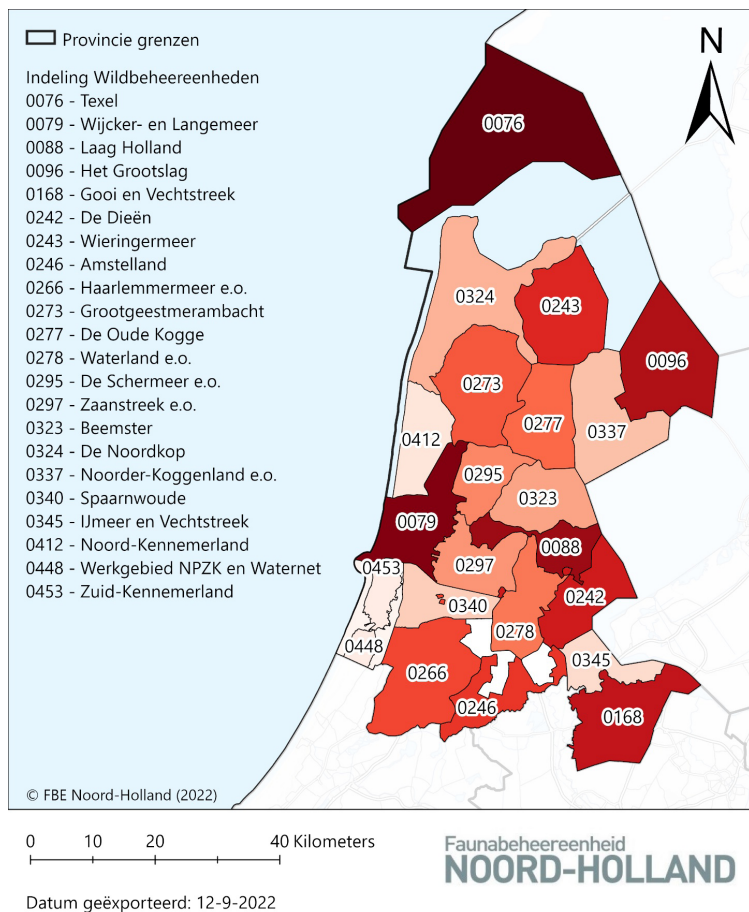
Wiegers, J. N. (Yannick), Jongejans, E., van Turnhout, C. A. M., van den Bremer, L., van der Jeugd, H., & Kleyheeg, E. (2022). Integrated population modeling identifies low duckling survival as a key driver of decline in a European population of the Mallard. *Ornithological Applications*, 124(3), duac020.

Zomerdijk, P. (2022). Soepgehalte en gedrag van de wilde eend. Tussen Duin & Dijk, 21(5), 8–11.

Bijlagen

1. Ligging van de Wildbeheereenheden in Noord-Holland

Het werkingsgebied van dit faunabeheerplan (Provincie Noord-Holland) en de ligging van de Wildbeheereenheden daarin.

2. Aantal gedode dieren per jaar per Wildbeheereenheid

Voor houtduif en konijn zijn de aantallen gesplitst naar jachtperiode en gedood o.b.v. de landelijke vrijstelling (of ontheffing).

HOUTDUIF	2017	Totaal	2018	Totaal	2019	Totaal	2020	Totaal	2021	Totaal	2022	Totaal
WB's	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst
Haarlemmermeer e.o.	1520	4500	6020	1153	4550	5703	981	5771	6752	339	5539	5878
Noorder-Koggenland e.o.	312	503	815	250	2044	2294	275	2954	3229	125	2537	2662
Beemster	7	1337	1344	62	1345	1407	13	2481	2494	109	2123	2232
De Noordkop	736	368	1104	511	1073	1584	404	784	1188	58	1205	1263
Oude Kogge	342	862	1204	163	1015	1178	129	933	1062	69	1568	1637
Grootgeestmerambacht	126	940	1066	413	849	1262	307	770	1077	51	1055	1106
Wieringermeer	189	902	1091	217	886	1103	137	1241	1378	195	699	894
Wijcker- en Langemeer	61	673	734	21	480	501	44	901	945	193	1148	1341
Het Grootslag	207	239	446	255	849	1104	107	946	1053	77	954	1031
De Schermeer e.o.	18	547	565	41	652	693	6	1012	1018	11	947	958
Amstelland	147	201	348	20	689	709	30	475	505	32	924	956
Laag Holland	380	239	619	53	304	357	49	286	335	37	177	214
Ilmeer en Vechtstreek	197	145	342	146	26	172	93	232	325	71	39	110
Texel	75	41	116	119	59	178	111	90	201	40	232	272
G&V	90	43	133	74	6	80	138	17	155	99	97	196
Noord-Kennemerland	36	137	173	18	66	84	23	44	67	7	96	103
Zaanstreek e.o.	161	45	206	26	44	70	12	55	67	5	52	57
De Dieën	15	6	21	4	74	78	11	93	104	38	67	105
Waterland e.o.	10		10	10	25	35	42	30	72	15	63	78
Spaarnwoude				1		1	3	3	6	8	14	14
WB Zuid-Kennemerland							1	9	10	3		3
Eindtotaal	4629	11728	16357	3557	15036	18593	2912	19118	22030	1578	19539	21117

KONIJN	2017	Totaal	2018	Totaal	2019	Totaal	2020	Totaal	2021	Totaal	2022	Totaal
WB's	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst	jacht	vrijst
Oude Kogge	1900		1900		1908		1726		1726		1524	
Noorder-Koggenland e.o.	1023	18	1041	1272	2	1274	1613	25	1638	1520	28	1548
Grootgeestmerambacht	1622	5	1627	1667	9	1676	1656	1	1657	826		826
De Noordkop	1231	35	1266	1168	98	1266	1310	65	1375	838	24	862
Haarlemmermeer e.o.	1389	415	1804	1560	187	1747	1150	107	1257	553	79	632
Wieringermeer	968		968	1134	16	1150	1094	1	1095	442	3	445
Texel	510	0	510	607		607	479	293	2	295	434	394
Beemster	566		566	539		539	578		578	378		378
Laag Holland	725		725	617		617	617	5	622	159		159
Amstelland	374		374	405	1	406	470		470	178		178
Het Grootslag	393	2	395	450	1	451	393	1	394	275		275
De Schermeer e.o.	234		234	313		313	349		349	211		211
Wijcker- en Langemeer	213		213	253		253	353	5	358	240	1	241
De Dieën	298	0	298	301		301	320		320	246		246
Zaanstreek e.o.	217		217	203	4	207	290	1	291	174		174
Waterland e.o.	224		224			250	250		250	101		101
Ilmeer en Vechtstreek	241	0	241	121	10	131	109		109	102		102
Noord-Kennemerland	117		117	132		132	124		124	71		71
Spaarnwoude	5		5	80		80	124		124	73		73
G&V	40	9	49	65	13	78	56	5	61	55	24	79
WB Zuid-Kennemerland							21		21	6		6
Eindtotaal	12290	484	12774	12795	341	13136	13061	216	13277	8280	177	8457

Haas	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Oude Kogge	1893	1908	1726	1524	1684	1675
Noorder-Koggenland e.o.	994	1232	1593	1500	1522	2058
Grootgeestmerambacht	1622	1645	1651	826	1353	1503
De Noordkop	1073	1122	1303	834	1174	1355
Haarlemmermeer e.o.	1293	1449	1059	475	694	556
Wieringermeer	963	1128	1092	439	815	1020
Beemster	566	539	578	377	405	656
Texel	509	606	479	293	434	549
Laag Holland	722	617	617	159	202	217
Amstelland	374	405	470	176	226	572
Het Grootslag	385	442	390	273	274	315
De Schermeer e.o.	234	313	349	211	317	489
Wijcker- en Langemeer	188	218	353	240	263	484
De Dieën	298	301	320	246	282	276
Zaanstreek e.o.	217	203	290	174	254	376
Waterland e.o.	224		250	101	165	156
Ilmeer en Vechtstreek	201	119	108	102	80	121
Noord-Kennemerland	115	130	123	71	109	96
Spaarnwoude	5	80	124	73	72	108
G&V	29	51	56	52	65	26
WB Zuid-Kennemerland				21	6	14
TOTAAL	11905	12508	12931	8167	10396	12622

Fazant	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Haarlemmermeer e.o.	122	147	119	118	86	65
Wieringermeer	128	99	110	112	72	87
Texel	56	62	73	66	37	51
Laag Holland	65	64	87	44	26	49
Noorder-Koggenland e.o.	56	37	67	74	53	37
Grootgeestmerambacht	59	68	64	21	21	15
Wijcker- en Langemeer	32	27	23	62	58	44
De Schermeer e.o.	49	47	30	23	9	24
De Dieën	22	14	42	35	31	31
De Noordkop	37	23	51	12	25	26
Zaanstreek e.o.	30	23	43	7	19	23
Beemster	17	4	23	30	18	20
Amstelland	7	14	10	26	14	32
Oude Kogge	22	11	3	5	11	7
Het Grootslag	10	4	4	7	7	7
Waterland e.o.	4		7	4	2	8
Spaarnwoude	3	6	5	1		2
Noord-Kennemerland	1	3	1			
G&V					2	
TOTAAL	720	653	762	647	491	528

Wilde eend	2017	2018	2019	2020	2021	2022
De Noordkop	2218	2026	1624	1630	1577	1004
Grootgeestmerambacht	1680	2015	1701	1258	1222	955
Oude Kogge	1677	1784	1401	1046	886	644
Noorder-Koggenland e.o.	1064	1410	1467	1087	937	742
Beemster	905	1125	1196	1074	829	486
Haarlemmermeer e.o.	1124	1370	835	903	875	339
Laag Holland	1214	1388	1038	412	611	471
Wieringermeer	896	1046	991	746	822	543
De Schermeer e.o.	1084	1135	835	735	459	776
Zaanstreek e.o.	1432	1016	706	443	406	471
De Dieën	795	781	648	567	660	503
Wijcker- en Langemeer	510	507	397	401	412	547
Ilmeer en Vechtstreek	779	390	391	406	430	241
Amstelland	458	447	381	395	480	403
Het Grootslag	565	507	308	305	505	298
Texel	201	539	351	191	103	189
Noord-Kennemerland	392	308	155	118	162	87
Waterland e.o.	381	293	294	81	86	66
G&V	139	119	100	74	200	34
Spaarnwoude	16	21	22	25	11	32
WB Zuid-Kennemerland				18	11	6
TOTAAL	17530	18227	14841	11915	11684	8837

3. Faunaschade en overdraagbare dierziektes in relatie tot wildsoorten

De tabel geeft een overzicht van gewassen waarvan bekend is dat ze in potentie gevoelig zijn voor schade veroorzaakt door de afzonderlijke wildsoorten. Ook is een lijst opgenomen met dierziekten waarvan bekend is dat overdracht kan plaatsvinden tussen wildsoorten en gehouden dieren. Het betreft een kwalitatieve weergave en zegt niets over de omvang schade of risico's op het voorkomen.

Wildsoort	Vraatschade	Andere schade	Dierziektes
Konijn	Granen, Maïs, Wortelen Peulvruchten, Grasland Vollegrondsgroenten Incl. koolsoorten Overige groenten, Fruit, Bloementeel Bollen, Bosbouw Boomkwekerij Helm, Biezen	Graafschade Teelten, Spoordijken Waterkeringen, Industriële infrastructuur, Sportvelden Begraafplaatsen, Randen wegen, fiets- en voetpaden. Opstallen en erven: Bevuiling Schiltschade bosaanplant, Plansoen, Fruitbomen, Wijnbouw, Bessenstruiken	Myxomatose Encephalitozoon Hepatitis E Viraal hemorragisch Syndroom (VHS) - VHD - RHD
Haas	Bieten, Wortelen Peulvruchten, Vollegrondsgroenten Incl. koolsoorten. Overige groenten Fruit, Bloementeel, Bollen, Bosbouw, Boomkwekerij	Schiltschade Fruitbomen Struiken Wijnbouw Afbijten knoppen en twijgen Beperkte graafschade Blootleggen teelt in bedden Bloembollen	Encephalitozoon European Brown Hare Syndrome (EBHS), Toxoplasma Tularemie - Hazenpest Yersinia pseudotuberculosis
Wilde eend	Granen, Maïs, Peulvruchten Graszaad, Ingezaaid grasland Visteelt, Volle grondsgroenten Incl. koolsoorten, Overige groenten	Vertrapping en bevuiling	Mycobacterium avium - Aviaire tuberculose - Vogeltuberculose Anatid herpesvirus 1 - Eendenpest Mycobacterium avium - Aviaire tuberculose - Vogeltuberculose Aviaire influenza - Vogelgriep - Vogelpest

Wildsoort	Vraatschade	Andere schade	Dierziektes
Fazant	Granen, Maïs, Wortelen Peulvruchten, Vollegrondsgroenten	Krabschade: Aardappelen, Bieten, Pikschade: Vollegrondsgroenten. Overige groenten, Bloemzaden, Rabarber	Mycobacterium avium - Aviaire tuberculose - Vogeltuberculose
Houtduif	Granen, Maïs, Peulvruchten Graszaad, Vollegrondsgroenten, Incl. koolsoorten, Overige groenten. Fruit	Pikschade Peulvruchten Vertrapping Bevuiling	Mycobacterium avium - Aviaire tuberculose - Vogeltuberculose Trichomonas - Het Geel

4. Algemene Visie Fauna4Life op de jacht

De wildlijst is niet meer van deze tijd. Het toestaan van het doden van dieren vanwege het plezier dat de jager daaraan beleeft, is wat ons betreft niet acceptabel. Als het gaat om het beperken van belangrijke schade of het voorkomen van gevaarlijke situaties, is 'jacht' niet nodig. In dat geval kan eventueel toestemming worden gegeven om dieren te doden via ontheffingen die worden beperkt naar plaats en tijd. Deze kunnen echter alleen worden verleend op basis van gedegen onderzoek, als is vastgesteld dat alternatieven niet effectief zijn én is aangetoond dat het doden wel tot een oplossing leidt.

Ook wet beperkt jacht

Daarnaast kan de jacht ook op grond van de wet niet meer worden geopend.

In artikel 1.1, eerste lid van de Wet natuurbescherming (hierna Wnb) staat dat onder de gunstige staat van instandhouding van soorten de staat van instandhouding wordt verstaan, waarbij uit populatie dynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat, waarin het dier voorkomt en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven.

Op grond van artikel 1.12, eerste lid en onder b van de Wnb staat dat GS er ieder in hun provincie gezamenlijk voor zorgen dat de nodige maatregelen worden genomen ten behoeve van het behoud of

herstel van een gunstige staat van instandhouding van de van nature in Nederland in het wild levende diersoorten.

Zoogdieren van de wildlijst

In oktober 2020 heeft de Zoogdierverseniging in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een rapport uitgebracht getiteld 'Basisrapport Rode Lijst Zoogdieren 2020 volgens Nederlandse en IUCN-criteria', Rapport 2019.026²¹.

Rode Lijsten worden vastgesteld op grond van de artikelen 1 en 3 van het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa van 19 september 1979 (Verdrag van Bern). Rode lijsten zijn een instrument om de ontwikkeling van een soortgroep in Nederland te volgen en zijn daardoor een hulpmiddel bij natuur- en soortbescherming. De Rode Lijst bestaat uit vier hoofdcategorieën, waarvan de eerste twee de Rode Lijst vormen, te weten 1. verdwenen en 2. bedreigd. De tweede hoofdcategorie wordt onderverdeeld en vier subcategorieën, te weten a. ernstig bedreigd, b. bedreigd, c. kwetsbaar en d. gevoelig.

Uit de analyse van de Zoogdierverseniging komt het volgende naar voren.

Haas – trend sinds 1950: De verspreiding is sinds 1950 toegenomen of stabiel. De populatiegrootte is afgenomen met 61%, wat leidt tot de zwaardere trendklasse 'sterk afgenomen'.

---

²¹ <https://www.zoogdierverseniging.nl/sites/default/files/2020-11/Basisrapport%20RL%20Zoogdieren%201102020%20def.pdf>

Het dier wordt daarom in de hoofdcategorie bedreigd geplaatst onder de subcategorie gevoelig.

Konijn – trend sinds 1950: De verspreiding is sinds 1950 toegenomen of stabiel. De populatiegrootte is afgenomen met 68%, wat leidt tot de zwaardere trendklasse ‘sterk afgenomen’.

Het dier wordt daarom in de hoofdcategorie bedreigd geplaatst onder de subcategorie gevoelig.

De betekenis van gevoelig is in het geval van haas als konijn: soorten die sterk tot zeer sterk zijn afgenomen, maar nog algemeen zijn.

In dit rapport wordt een herziene Rode Lijst Zoogdieren voorgesteld. Aan de hand van dit voorstel heeft de minister van LNV op 14 oktober 2020 een geactualiseerde Rode Lijst Zoogdieren vastgesteld, waar haas en konijn in de hoofdcategorie bedreigd zijn opgenomen.

Naar aanleiding van een aangenomen motie heeft de minister van LNV vervolgens opdracht gegeven aan Wageningen Environmental Research (WEnR) en Sovon Vogelonderzoek Nederland om onderzoek te doen naar de staat van instandhouding van alle soorten op de wildlijst.

In april 2022 verscheen het rapport van de WEnR getiteld ‘Staat van instandhouding haas en konijn’, rapport 3153²². Daarin is

gebruik gemaakt van de richtlijnen van de Europese Commissie (EC) bij de beoordeling van de staat van instandhouding van Habitatrichtlijnsoorten. De staat van instandhouding is bepaald voor de aspecten Verspreiding, Populatie, Leefgebied (omvang en kwaliteit) en Toekomstperspectief.

In dit rapport komen op basis van de beoordelingsmethodiek van de EC de volgende conclusies naar voren, die gezien het rapport van de Zoogdierverseniging bepaald niet verrassend zijn.

Haas: op basis van de totaalbeoordeling wordt de staat van instandhouding beoordeeld als **zeer ongunstig**.

Konijn: op basis van de totaalbeoordeling wordt de staat van instandhouding beoordeeld als **zeer ongunstig**.

Vogels van de wildlijst

In 2022 verscheen eveneens het onderzoek dat door Sovon Vogelonderzoek Nederland is uitgevoerd met de titel ‘Staat van instandhouding van de vogelsoorten op de wildlijst’, Sovon-rapport 2022/22²³. De beoordeling van de staat van instandhouding is net zoals voor de zoogdieren uitgevoerd conform een systematiek die door de EC is ontwikkeld in het kader van de Habitatrichtlijn. De staat van instandhouding is bepaald voor de aspecten Verspreiding, Populatie, Leefgebied (omvang en kwaliteit) en Toekomstperspectief.

²² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/03/31/22127219bijlage-2-onderzoeksrapport-wageningen-university-staat-instandhouding-haas-en-konijn>

²³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/04/14/22127219bijlage-1-onderzoeksrapport-sovon-instandhouding-vogelsoorten-wildlijst>

De onderliggende informatie is afkomstig uit het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Het NEM is een samenwerkingsverband van overheden ten behoeve van de inwinning van natuurgegevens voor het beleid. Behalve het NEM is ook gebruik gemaakt van informatie uit atlasprojecten (periodiek landsdekkend verspreidingsonderzoek).

Uit dit onderzoek komt het volgende naar voren.

Fazant: de staat van instandhouding is beoordeeld als **matig ongunstig**, vanwege een populatieafname van gemiddeld minder dan 1% per jaar sinds de periode 2000–2004.

Houtduif: de staat van instandhouding als **broedvogel** is beoordeeld als **matig ongunstig** vanwege een afnemende populatietrend. Voor de **overwinterende populatie** is die beoordeeld als **zeer ongunstig** vanwege een sterk afnemende populatietrend, een afnemende kwaliteit van het leefgebied en een matig ongunstig toekomstperspectief.

Wilde eend: de staat van instandhouding als **broedvogel** is beoordeeld als **matig ongunstig** vanwege een matige afname van de broedpopulatie, afname in de kwaliteit van het leefgebied en een matig ongunstig toekomstperspectief. Voor de **doortrekkende en overwinterende populatie** is de staat van instandhouding beoordeeld als **zeer ongunstig** vanwege een sterk afnemende populatietrend en een zeer ongunstig toekomstperspectief.

Consequentie ongunstige staat van instandhouding

Wij verwijzen hierbij naar het rapport getiteld 'Onderzoek naar de betekenis van de gunstige staat van instandhouding', met name in het kader van de beoordeling van ontheffingsaanvragen onder de Wet natuurbescherming²⁴ opgesteld door prof. dr. Kees Bastmeijer, hoogleraar natuurbeschermingsrecht aan de Universiteit Tilburg. Daar staan enkele conclusies in waaruit blijkt dat de staat van instandhouding op landelijk niveau moet worden beoordeeld. Hij wijst erop dat zowel internationaal- als Europeesrechtelijk de verantwoordelijkheid voor het herstellen en behouden van de gunstige staat van instandhouding bij de Rijksoverheid ligt. Vervolgens stelt hij op pagina 8 het volgende:

"Mede vanuit juridisch-pragmatische argumenten en gezien de jurisprudentie van het Hof (met name de Finse wolvenzaak) ligt het voor wat betreft de doelen van de wetgeving en het gebiedsbeschermingsrecht vooralsnog het meest voor de hand om uit te gaan van een verplichting de gunstige staat van instandhouding te realiseren op lidstaatsniveau."

Dit wijst erop dat er bij de beoordeling van de staat van instandhouding in het kader van de Wnb moet worden gekeken naar de situatie in het land en dat er geen onderscheid kan worden gemaakt naar regio of

²⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/03/31/22127219bijlage-2-onderzoeksrapport-wageningen-universiteit-staat-instandhouding-haas-en-konijn>

provincie. In de hiervoor genoemde rapporten worden dan ook terecht conclusies getrokken op basis van de landelijke trend.

Conclusie

Uit de hiervoor genoemde onderzoeken komt niet naar voren wat precies de oorzaak is van de ongunstige staat van instandhouding. Voor de vraag of de jacht op de vijf diersoorten op de wildlijst kan worden geopend, is de oorzaak ook niet relevant. In de Wnb staat dat de jacht niet kan worden geopend op soorten waarvan de staat van instandhouding 'in het geding' is. Het is overduidelijk dat dit bij alle vijf de diersoorten aan de orde is.

De minister heeft terecht besloten om de jacht op het konijn het huidige jachtseizoen niet te openen. Zij heeft tevens besloten om de jacht op de haas in slechts drie provincies niet te openen. Gelet op de uitkomsten van het onderzoek door WEnR is dit niet conform de wet. Zoals uit artikel 1.12 van de Wnb blijkt dienen de provincies gezamenlijk te zorgen voor een gunstige staat van instandhouding. Dit artikel laat niet toe dat er onderscheid wordt gemaakt naar regio's of in dit geval provincies. De staat van instandhouding moet landelijk worden beoordeeld en dit wordt bevestigd door het rapport van Kees Bastmeijer. De staat van instandhouding van de haas is, net als bij het konijn, zeer ongunstig. Dat betekent dat de jacht op de haas in het hele land op grond van de wet niet kan worden geopend en hetzelfde geldt voor de drie vogelsoorten op de wildlijst.

5. Visie Dierenbescherming op jacht

Belang/Visie Dierenbescherming

De vereniging heeft ten doel het beschermen van dieren in de ruimste zin van het woord en het behartigen van hun belangen (Bron: Statuten, artikel 3, lid 1). Ten aanzien van conflicten tussen de belangen van mens en dier zet de vereniging zich in voor toepassing van diervriendelijke maatregelen. Het 'Nee, tenzij' staat voorop bij de afweging met betrekking tot het doden van dieren. De vereniging zet zich op meerdere manieren in voor een diervriendelijk beleid, onder andere door in te zetten op een beleid waarin dieren letterlijk meer de ruimte krijgen en jacht en vrijstellingslijsten verdwijnen en schadebestrijding en beheer alleen nog maar mogelijk zijn middels ontheffingen.

Het belang van de Dierenbescherming in dit proces kan worden verwoord als: borging van dierenwelzijn en geen dieren doden tenzij het aantoonbaar niet anders kan, nadat effectieve preventieve maatregelen ter voorkoming en verjaging zijn genomen, de staat van instandhouding door afschot niet in gevaar komt en ondersteunend afschot ook aantoonbaar helpt voor het reduceren van significante schade. Maatregelen dienen bij voorkeur lokaal en specifiek te zijn in plaats van generiek voor meerdere soorten en de hele provincie. Bovendien dient deze keuze te verlopen via een vastgestelde escalatieladder die verankerd is in het beleid.

Publieksconsultatie sluiting jacht – Dierenbescherming

VERKORTE CONCLUSIE

We waarderen het zeer dat de minister –voor het eerst– opdracht heeft gegeven tot het doen van onderzoek naar de stand van de vijf huidige wildsoorten, en bereid is gebleken om met de uitkomsten – ondanks begrijpelijke worstelingen– serieus aan de slag te gaan, en het al dan niet openen van de jacht oprecht te willen heroverwegen.

Tegelijkertijd, en ondanks de waardering voor de ondernomen actie: De conclusies dienen echter dan wel consistent, begrijpelijk en (juridisch) juist te zijn, en daarmee als volgt:

De jacht op alle vijf de wildsoorten dient z.s.m. gesloten te worden. De jacht op alle vijf de wildsoorten dient ook de komende jaren gesloten te blijven. Benut deze periode om tot structurele oplossingen te komen. Daarbij dient het definitief sluiten van de jacht / het jachtregime serieus in overweging te worden genomen.

KORTE SAMENVATTING Publieksconsultatie sluiting jacht

De verrichte onderzoeken van WEnR (konijn, haas) en SOVON (vogelsoorten) zijn gedegen, goed navolgbaar, helder in hun aanpak

én conclusies. Voor enige serieuze, inhoudelijke twijfel aan deze rapporten, hun wetenschappelijke waarde, en hun uitkomsten, is echter geen enkele aanleiding.

Hierbij geeft de wet (art. 3.22 lid 5 Wnb) in het geheel geen ruimte voor het op de voorgestelde wijze differentiëren naar opening van de jacht naar plaats (haas) en tijd (vogels).

Uit een juridische analyse naar de uitleg van de gunstige staat van instandhouding in dit verband, blijkt uit wet, (juridische) literatuur en jurisprudentie dat deze eerst en vooral bekeken dient te worden vanuit landelijk perspectief. Uit e.e.a. volgt dat de aangewezen aanpak is, om het aankomende jachtseizoen geen enkele jachtmogelijkheid te openen op de aangewezen vijf wildsoorten.

De Dierenbescherming begrijpt hierbij dat het sluiten van de benuttingsjacht vragen oproept, en schetst een aanpak voor de toekomst. Hierbij wordt als volgt gereageerd op de minister, die benadrukt dat naar haar mening de jacht niet de hoofdoorzaak is, of beperkt bijdraagt, aan de ongunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten:

- (1) Bij een ongunstige staat van instandhouding is elke extra (onnodige) belasting er één teveel en dient te worden voorkomen – helder mag zijn dat het mogen benutten en voor

dat doel doden van dieren in ieder geval niet bijdraagt aan een herstel, en dan toch eerder, of eigenlijk uitsluitend, aan (verdere) achteruitgang. Uiteraard zijn er meer oorzaken van invloed, maar op 'niet jagen' hebben we zeer directe invloed, met onmiddellijk effect.

- (2) Het voorgenomen besluit lijkt sterk te worden gedreven door zorgen over de voortgang van beheer en schadebestrijding. Echter, deze meer afgewogen ingrepen vallen onder andere regimes in de Wet natuurbescherming, en kunnen in beginsel gewoon doorgang vinden.
- (3) Inderdaad, er spelen serieuze (oor-)zaken op systeemniveau, die nu eerst geadresseerd dienen te worden. Ook dit onderstreept nog eens extra, en bijvoorbeeld in lijn met stikstof en bouwprojecten: Nu eerst pas op de plaats maken door de jacht algeheel te sluiten, dan met een verstandige blik kijken naar de toekomst.

De Dierenbescherming benoemt als elementen van een verstandige blik op de toekomst:

- Het herstel van een gunstige staat van instandhouding vergt tijd, en dient per soort bekeken te worden.

- Uiteraard, adresseer ook de andere genoemde oorzaken, habitatverlies, landbouw, etc. Neem daarbij samenhangende maatregelen specifiek gericht op wilde diersoorten die momenteel lijden onder e.e.a. (breder dan de soorten op de wildlijst).
- De Dierenbescherming schetst hoe WBE-tellingen in de toekomst eventueel een bijdrage kunnen leveren aan inzicht in populatieontwikkelingen, het verbeteren van telprotocollen etc. Ook hieruit blijkt duidelijk een meerjarig perspectief, en zeker geen 'quick fix'.

Tot slot meent de Dierenbescherming in dit verband stellig, dat nu het moment gekomen is om de toekomst van de benuttingsjacht eens op meer fundamentele wijze definitief onder de loep te nemen. Zij beschrijft kort de gewenste contouren van de –resterende– regimes beheer en schadebestrijding. Nu de jacht op de vijf wildsoorten gesloten dient te worden, is het moment gekomen om de tijd te nemen om te bezien hoe (niet zozeer 'of') de benuttingsjacht definitief kan worden beëindigd. Waaronder; hoe kan het jachtregime (definitief) opgaan in de regimes voor schadebestrijding en beheer, wat is daarvoor nodig?

6. Visie Vogelbescherming Nederland op jacht

(tekst zoals gepubliceerd op de website <https://www.vogelbescherming.nl/>, d.d. 22 juni 2023)

Jacht

Probleem

Jacht heeft een sterk negatief effect op vogels, waaronder soorten waarvoor Nederland een belangrijke internationale verantwoordelijkheid heeft. Dit vindt plaats door ingrepen in de populatie middels de jacht zelf, maar vooral ook door verstoring van rust. Dit geldt voor zowel beschermde natuurgebieden, als gebieden daarbuiten. Bovendien leidt jacht tot onnodig lijden van dieren. Veel vogels sterven niet onmiddellijk of blijven rondvliegen met hagelkorrels in hun lijf. Deze hagelkorrels beperken de vogels in meer of mindere mate in hun natuurlijke gedrag en verkleint daarmee de overlevingskans. Recreatieve jacht dient bovendien geen enkel maatschappelijk belang.

Standpunt ten aanzien van jacht

- Vogelbescherming Nederland is tegen het onnodig doden van wilde vogels. Dat betekent dat Vogelbescherming recreatieve jacht (plezierjacht) in Nederland op vogels afwijst.
- Vogelbescherming Nederland is tegen elke vorm van recreatieve jacht op vogels binnen en buiten natuurgebieden.

Schadebestrijding

Probleem

Schadebestrijding door middel van afschot of anderszins doden van vogels heeft een sterk negatief effect op vogels, waaronder soorten waarvoor Nederland een belangrijke internationale verantwoordelijkheid heeft. Negatieve effecten treden op door ingrepen in de populatie middels afschot, maar ook door verstoring van rust als gevolg van afschot. Dit geldt voor zowel beschermde natuurgebieden als daarbuiten. Bovendien leidt afschot tot onnodig lijden van dieren. Veel vogels sterven niet onmiddellijk of blijven rondvliegen met hagelkorrels in hun lijf.

Standpunt

- Vogelbescherming vindt dat in het geval van belangrijke schade aan gewassen een reële financiële vergoeding uitgekeerd dient te worden aan de gedupeerden. Vogelbescherming Nederland is tegen afschot of anderszins doden van vogels uit het oogpunt van schadebestrijding, tenzij er zwaarwegende belangen zijn die het belang van vogels overstijgen. Economische belangen beschouwt Vogelbescherming niet als zwaarwegend, tenzij er aantoonbaar sprake is van ernstige schade. Bij landbouwgewassen bestaat hiervoor de mogelijkheid tot schadevergoeding uit het faunafonds. In uitzonderlijke gevallen kan afschot als uiterste middel worden ingezet. Alleen als alle

andere middelen om schade te beperken aantoonbaar falen, er geen andere mogelijkheid overblijft en er zwaarwegende belangen zijn die het belang van vogels overstijgen. Het aantal te doden vogels dient dan wel beperkt te blijven tot het minimum dat nodig is om belangrijke schade op te heffen of te voorkomen. Afschot mag niet plaatsvinden als dit kan leiden tot een verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

- Vogelbescherming heeft ernstige twijfels over de manier waarop landbouwschade door vogels wordt getaxeerd en vastgesteld, speciaal waar het gaat om schade aan graslanden door overwinterende ganzen en smienten. Recent onderzoek bewijst dat de begrazing door ganzen in de wintermaanden (tot 1 maart) geen gevolgen heeft voor de uiteindelijke grashoogte en grasopbrengst.

7. Commentaren diverse stakeholders en verwerking

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
Dieren bescherming	algemeen	LNV is druk bezig met vervolgonderzoek naar hoe om te gaan met de wildlijstsoorten (de vier deelprojecten). Als het goed is worden de eerste resultaten begin volgend jaar verwacht. Het zou mooi zijn als er ergens in het FBP aangehaald wordt dat het FBP nog aan verandering onderhevig kan zijn n.a.v. de resultaten van die deelonderzoeken.	De uiterst mogelijke uitkomst van het onderzoek van LNV is vermoedelijk dat de jacht voor enkele of wellicht alle wildsoorten niet wordt geopend. Dat verandert op zich niets aan de inhoud van dit plan, dat vooral rapportage bevat. Vooralsnog worden geen veranderingen voor het faunabeheerplan voorzien.
	1.4 (14)	gevraagd naar de bron van een bewering: <i>Tegenwoordig is de buit nog slechts een welkome bijkomstigheid van de jacht en overheerst het uitgangspunt voor goed beheer (behoud) van de natuur en bestrijding van schade in de omgeving</i>	Geen geschreven bron. Uitspraken jagers die wellicht voortkomen uit hun grondhouding t.a.v. natuur en de rol van de mens daarin. Zin wordt aangepast tot: Voor de meeste jagers is de buit nog slechts een welkome bijkomstigheid en overheerst het uitgangspunt bestrijden van schade in de omgeving en beheer van de natuur.
	3.2	gevraagd naar resultaten actie huiskatten Texel:	Beheerders noemen de huiskat nog steeds een van de grote bedreigingen voor grondbroedende vogels.

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
Fauna4Life	1.3	Op blz. 12 staat onder het kopje 'Relatie met de Landelijke en provinciale vrijstelling' inzake konijn en houtduif de volgende zin: "Dit omdat beide soorten niet in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel in het hele land schade veroorzaken." Wij hebben bezwaar tegen beide stellingen in deze zin. Op grond van recent onderzoek, te weten een rapport van de WEnR en Sovon-rapport 2022/22, naar beide diersoorten blijkt dat de gunstige staat van instandhouding van beide soorten matig ongunstig is, voor houtduif (broedvogel) en zeer ongunstig voor houtduif (overwinterende populatie) en konijn. Bovendien veroorzaakt geen enkel dier in het hele land gedurende het gehele jaar schade. Schade is altijd beperkt naar plaats en tijd en daarom dienen eventuele maatregelen ook in plaats en tijd te worden beperkt.	Tekst is aangepast zodat duidelijker is dat naar de wettekst wordt verwezen.
	p.21	Op blz. 21 staat: "Het faunabeheerplan heeft daardoor vooral een belangrijke rol in de rapportage over de mate waarin de uitoefening van de jacht plaatsvindt en van de trends van de populaties van de 5 wildsoorten."	Afschotcijfers van zowel jacht als andere regelingen zijn opgenomen in het plan. Op dit moment zien we geen meerwaarde in de presentatie van gegevens op WBE-niveau. Jacht wordt hooguit gereguleerd op het niveau van de Provincie.

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		Vanwege deze rol is het belangrijk dat de cijfermatige informatie die beschikbaar is, zo gedetailleerd mogelijk wordt vermeld. Figuur 1 voldoet daar niet aan en dat geldt ook voor de vermelde telgegevens per soort. Zowel de telgegevens als de afschotgegevens zouden op zijn minst per WBE moeten worden vermeld. En vanwege de samenhang met de (landelijke) vrijstelling en schadebestrijding zouden ook alle afschotcijfers, dus zowel op grond van jacht als op grond van vrijstelling en ontheffing, per WBE moeten worden vermeld. Alleen op die manier ontstaat enigszins een beeld van wat er is gebeurd en wellicht ook welke effecten dat heeft op de populatieontwikkeling per WBE.	
	p.23	Op blz. 23 staat: "Jachthouders zijn wettelijk verplicht een redelijke stand van de in hun jachtveld aanwezige dieren te handhaven, dan wel, bij het ontbreken daarvan, te bereiken." en "Hiervoor is een goed inzicht bij de jachthouder in de lokale stand van de verschillende soorten van belang. De resultaten van de jaarlijkse tellingen geven daarin inzicht." Ook daarvoor is het noodzakelijk dat cijfers zo gedetailleerd mogelijk worden weergegeven en niet	-> weergeven lokale cijfers Op verzoek van de minister wordt gestreefd naar een breed gedragen telprotocol waarin ook de WBE-tellingen een rol spelen. Op dit moment zijn geen andere cijfers beschikbaar van WBE-tellingen. Naast de WBE-tellingen worden ook de resultaten van de tellingen uit het NEM weergegeven. Lezers kunnen zelf de vergelijking maken. Er zijn geen aanwijzingen dat afschotcijfers van de

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		tot een algemeen provinciaal cijfer worden beperkt. De cijfers van de WBE's zijn overigens discutabel, aangezien de tellingen zijn gebaseerd op steekproefgebieden die ongeveer 10% van de totale WBE bestrijken en deze cijfers worden vervolgens geëxtrapoleerd naar het hele gebied. Deze tellingen worden bovendien door de belanghebbenden uitgevoerd en daarop is geen enkele controle mogelijk. Hun belang is dat er voldoende van de betreffende diersoorten aanwezig zijn, aangezien het jachtseizoen anders mogelijk wordt gesloten. Ook voor de afschotcijfers geldt dat deze niet kunnen worden gecontroleerd en daarom eigenlijk niet bruikbaar zijn als het de bedoeling is een reëel beeld te krijgen van de druk die op deze diersoorten wordt uitgeoefend in relatie tot hun aantallen.	wildsoorten incorrect worden weergegeven. Opgemerkt is wel dat de cijfers voor 2017 een onderschatting van de werkelijk weergegeven omdat registratie tot nog niet verplicht was. Vanaf 1 januari 2023 is met FaunaSpot een registratiemiddel ingevoerd waarmee ook controles op juistheid worden uitgevoerd.
		<i>Beoordeling per soort</i> In figuur 2 wordt de trend van de wilde eend in Noord-Holland aangegeven over de afgelopen decennia. Daaruit blijkt dat er sprake is van een sterke daling. Vervolgens worden de getelde aantallen vanaf 2015 weergegeven in figuur 3, waarbij wordt gesteld dat	In de tekst bij de figuren wordt geduid wat er te zien is in de figuur zonder verder oordeel over de consequenties voor de jacht. Een beoordeling of op grond van deze gegevens de jacht al dan niet moet worden gesloten is aan het Rijk (de minister).

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		het gaat om een stabiele populatie. Een periode van 5 jaar is echter veel te kort voor het vaststellen van een trend. Bovendien geeft figuur 3 de situatie aan na een sterke daling en blijkt de populatie zich dus in ieder geval niet te herstellen. Net als bij de houtduif wordt de staat van instandhouding voor de wilde eend als broedvogel als matig ongunstig beoordeeld en voor de doortrekkende en overwinterende populatie als zeer ongunstig. Voor de overige jachtsoorten geldt hetzelfde als voor de wilde eend. De aantallen zijn in de decennia hiervoor drastisch afgenomen en hebben zich allerminst hersteld. Voor alle soorten is de staat van instandhouding in de hiervoor aangehaalde rapporten beoordeeld als matig ongunstig tot zeer ongunstig, hetgeen consequenties zou moeten hebben voor de jacht. Wij zijn dan ook van mening dat de provincie geen goedkeuring kan verlenen aan het nu voorliggende FBP.	

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
SOVON		De drie vogel-paragrafen kenden een iets verschillende opbouw (onderwerp-volgorde); aanbevolen wordt om in alle drie de structuur van de tekst voor Wilde Eend te volgen, die het meest consequent onderscheid maakt tussen ecologische kenmerken, populatie-status in Nederland, voorkomen in Noord-Holland en het uitgevoerde 'beheer'.	De opbouw voor de andere soorten is aangepast.
SOVON		Voor de laatstgenoemde subparagrafen wordt aanbevolen de term 'afschot' of 'onttrekking' te gebruiken als kop en niet het huidige 'beheer', dat de lading niet goed dekt. Dit FBP bespreekt zowel jacht uitgevoerd in het kader van een vrijstelling die tot doel heeft schade veroorzaakt door de betreffende wildsoorten te beperken, als jacht uitgevoerd als 'benutting' van een natuurlijke hulpbron. Dit tweede kader krijgt in het FBP de meeste nadruk, maar in dat kader is het afschot geen middel van 'beheer' (als in het handhaven van de populatie binnen een bepaalde gewenste bandbreedte) maar van 'gebruik'.	Koppen vervangen door 'reductie en beheer'. Jacht is gebaseerd op het recht op benutting van grond (en water) maar heeft in de Wnb wel een functie en verantwoordelijkheid gekegen bij het voorkomen van schade, door de plicht een 'redelijke' wildstand te handhaven (dan wel te bereiken).

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
SOVON		In het FBP worden bronnen van informatie niet overal vermeld. De vorm waarin vermeldingen plaatsvinden (voetnoten) is ook minder handig dan verwijzen naar een literatuurlijst achterin het document, omdat geregeld op meerdere plaatsen in de tekst verwijzingen naar dezelfde bron op hun plaats zijn.	Bronnen zijn aangevuld en de vorm van verwijzingen is aangepast.
SOVON	1.3 Redelijke wildstand	is bij jacht in het kader van 'benutting' niet het criterium voor beperkt gebruik (1%-criterium) van toepassing? Als dat zo is zou het FBP moeten laten zien dat de huidige geschoten aantallen minder dan 1% toevoegen aan de natuurlijke mortaliteit van de populatie?	Dit 1%-criterium is niet van toepassing op de jacht. Het is een eigen verantwoordelijkheid van de jachthouder om een redelijke wildstand te realiseren. De minister heeft de bevoegdheid de jacht niet te openen als de Staat van instandhouding in het geding is.
SOVON		Waarom worden deze soorten (kraaiachtigen) hier besproken als ze niet tot de 5 wildsoorten behoren? (En worden ze dan wel besproken in een ander faunabeheerplan?)	Een korte opmerking over kraai-achtigen die door sommigen wordt gezien als potentiële predator van jonge vogels is opgenomen omdat een faunabeheerplan de samenhang tussen maatregelen moet duidelijk maken.
SOVON	1.5.1	Vraag over de verwerking telgegevens WBE's op basis van gemiddelden	De eerste telronden zijn consequent uitgevoerd, voor de 2e telronde geldt dit pas in recente jaren. Optelling zoals het protocol voorschrijft zou dan tot een trendbreuk leiden. Het niet gebruiken van de 2e telronde leidt tot verlies aan data. 2 tellingen leveren een beter gemiddeld beeld dan één telling. Vandaar de keuze voor een gemiddelde.

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
SOVON	soortbesprekingen	Wijst op beschikbaar zijn van recentere telgegevens	Alle grafieken en cijfers aangepast aan de meest recente publicaties
SOVON		Diverse tekstuele (som met inhoudelijke lading) aanpassingen in conceptdocument aangegeven	Zijn met een enkele uitzondering allemaal overgenomen
WBE-Texel		merkt op dat als oorzaken voor de afname van de wildsoorten mede de veranderingen in de landbouw wordt genoemd. Gemist wordt verschravingsbeheer in natuurgebieden.	Niet uit te sluiten is dat lokale beheeringrepen (meestal) tijdelijke leiden tot een daling in insectenrijkdom. Dit staat echter in geen enkele verhouding tot de invloed van andere factoren in de hele provincie. Tekst is hierop niet aangepast
WBE-Texel		Vindt dat wordt voorbijgegaan aan de rol van predatie voor de overlevingskansen van eendenpullen, jonge haasjes en fazanten. "Het zijn verwilderde katten, meeuwen, ratten, kraaien, reigers, egels, kiekendieven, buizerds etc die ervoor zorgen dat een deel van de jonge aanwas niet uitgroeit tot volwaardige dieren"	Vermeld wordt bij wilde eend: Wildbeheerders wijzen ook op de rol van reigers, kraaiachtigen, meeuwen en (verwilderde) katten. En verder, predatie is onderdeel van een natuurlijk evenwicht. Pas als een soort in dermate lage aantallen voorkomt door allerlei omstandigheden, kan predatie net de extra factor zijn waardoor herstel van een soort uitblijft ondanks biotoop verbeterende maatregelen. Voor de wildsoorten in Noord-Holland lijkt dat nog niet aan de orde. Althans daarvoor bestaan geen data. De problematiek met katten is specifiek voor Texel inderdaad een probleem voor met name de groundbroedende vogels.

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
WBE- Texel		Onder de kop STREKKING van dit faunabeheerplan. * AANVULLING: maar ook door zijn gedane JACHT en FAUNABEHEER	Niet duidelijk waar dit naar verwijst
WBE- Texel		3.2. dit wordt gelezen als een soort van schuldbekentenis met betrekking tot achteruitgang met als veroorzaker de JACHTHOUDER. De werkelijk oorzaken van achteruitgang van soorten ligt grotendeels buiten de invloed van de jachthouder. Wellicht kan die zin meer geschreven worden op de werkelijke PRAKTIJSITUATIE dus VELDKENNIS !!!!!	In de tekst staat: De achteruitgang van wildsoorten (en vele andere diersoorten) heeft in de meeste gevallen helaas een oorzaak die buiten de macht van de jachthouder ligt. Tekst niet aangepast
WBE- Texel		3.3.2. Afname populatie WILDE EEND Mede veroorzakers zijn openstellen van KANOROUTES, BOERWEGGETJES, HOLLEWEGGETJES, WANDELPADEN over DIJKEN en LANDERIJEN. - Toename NIJLGANZEN met 5 % per jaar plus steeds meer STEEN en BOOMMARTERS - Toename KRAKeend 5% (bron SOVON)	Genoemde oorzaken voor de achteruitgang zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Niet uit te sluiten is dat (lokaal) ook recreatie een rol speelt. Daarvoor bestaan echter (nog) geen wetenschappelijke data. Tekst niet aangepast.
WBE- Texel		2 Faunaschade. Bij de FAZANT de SCHADE OPNEMEN in BLOEMBOLGEWASSEN	Tekst aangepast. Met verwijzing naar BIJ12 module hoederachtigen is toegevoegd: maar ook aan bloemen, bloemzaden en bloembollen

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		De tekst verbind jacht te veel aan schadebestrijding. Jacht en schadebestrijding zijn juridisch verschillende zaken.	tekst leeswijzer aangepast om onderscheid te maken tussen een verantwoordelijkheid voor het voorkomen van schade (jacht) en de mogelijkheden tot bestrijding van schade (beheer en schadebestrijding). De meeste planten en dieren in Nederland worden beschermd door de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze wet biedt echter ook uitzonderingsmogelijkheden. Wanneer diersoorten schade aanrichten, kunnen deze onder strikte voorwaarden worden verjaagd of gedood. Dit gebeurt op grond van vrijstellingen, ontheffingen of opdrachten. Daarnaast noemt de Wnb jacht als een instrumenten om schade te voorkomen via het handhaven van een redelijke wildstand. De wettelijke basis voor jacht is wel een andere dan de andere in de Wnb genoemde uitzondering om gerichte schadebestrijding uit te voeren. Daaraan wordt ook uitgebreid aandacht besteed

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		Teksten over de Svl horen niet thuis in een FBP over de wildsoorten.	Tekst niet aangepast. De opening van de jacht is gekoppeld aan de Svl. De Wnb stelt dat de jacht niet wordt geopend als de Staat van Instandhouding in het geding is (art. 3.22 lid 5). In dit FBP wordt de Svl weergegeven zoals die door wetenschappelijke instituten op verzoek van de minister is bepaald. Niet wordt ingegaan op de discussie die bestaat over de methodiek van bepaling van de Svl.
Gezamenlijke WBE's en KNJV		De looptijd van het faunabeheerplan moet zijn 2023 – 2029	Tekst is hierop aangepast.
		Met nadruk is de uitvoering van jacht mede gericht op het voorkomen van schade door wildsoorten (Wnb § 3.5. Jacht). In het concept wordt echter het bestrijden van schade als uitgangspunt van jacht verondersteld	Tekst is hierop aangepast.

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		WBE's hebben ernstige kritiek op de wijze waarop landelijk de Svl is berekend. In afwachting van de gerechtelijke uitspraak in de bodemprocedure over de staat van instandhouding van het haas en konijn, is het voor de WBE's ongewenst uitspraken over deze staat in het faunabeheerplan op te nemen als ondersteuning van uit te voeren beheer. De WBE's hechten er aan de vermelding van de staat van instandhouding van diverse wildsoorten wegens het discutabel zijn er van, weg te laten.	De minister heeft de mogelijkheid de jacht te openen. Vooralsnog gaat de minister daarbij uit van de Staat van instandhouding zoals die in dit beheerplan is opgenomen. Tekst niet aangepast. Wij hechten aan een compleet beeld t.a.v. de status en trends van de wildsoorten. De tot nu toe gehanteerde Svl hoort daarbij.
		in tekst wordt gesproken over 'KNJV-tellingen', terwijl deze tellingen onder auspiciën van de faunabeheereenheid door de WBE's worden gedaan en verwerkt.	Tekst aangepast tot WBE-tellingen.
		In navolging van bovenstaande punten wordt er op gewezen dat provinciale trends kunnen afwijken van een landelijk beeld	In de tekst wordt specifiek de trend weergegeven voor de provincie Noord-Holland. Tekst niet aangepast.

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		Het is verstandig het faunabeheerplan wildsoorten voor Noord-Holland te zuiveren van passages die niets van doen hebben met onze provincie en/of met jacht. Te denken valt hierbij aan het niet openen van de jacht in 2022 door de minister op het haas in andere provincies, dan Noord-Holland. Zo hebben ook de herintroductie van konijnen, de rol van kraaiachtigen als predatoren (van zangvogels in bossen), de gerechtelijke uitspraken over de schadebestrijding van vossen en dergelijke, niets van doen met jacht op wildsoorten. Het vermelden van dergelijke onderwerpen kan alleen maar aanleiding zijn voor ongewenste discussies en daarmee het uitvoeren van jacht op wildsoorten belemmeren	Een beheerplan bevat in principe een breed palet aan maatregelen ter voorkoming van schade, waarbij ook moet worden voldaan aan de eis dat die maatregelen geen negatieve invloed hebben op de staat van instandhouding. Preventie en herstelmaatregelen horen daarbij. De actualiteit over het al dan niet openen van jachtperiodes is slechts kort weergegeven in dit plan.

Wie	Pagina	Opmerking	Antwoord
		WBE's zijn van mening dat de wettelijke grondslag voor een separaat plan voor wildsoorten ontbreekt.	Als gevolg van de uitspraak van de Raad van State over het FBP-algemene soorten dreigt een periode zonder goedgekeurd faunabeheerplan. Dit vanwege het ontbreken van vereiste data. Het onderdeel wildsoorten was geen onderdeel van de uitspraak. Daarom is alleen voor dit onderdeel een nieuw plan geschreven. De bedoeling van de wetgeving over een FBP is, dat deze een integraal beeld gegeven over het gebruik van derogaties en de impact ervan. Dat maakt een separaat plan niet voor de hand liggend, maar niet per definitie juridisch onjuist. In dit FBP-wildsoorten is een compleet beeld geschetst over de aantallen gedode dieren op grond van zowel het jachtrecht als op grond van andere regelingen.
		als argument tegen een separaat plan wordt ook aangehaald dat de Provincie geen bevoegdheden heeft ten aanzien van de jachtrechten.	De bevoegdheden van de Provincie t.a.v. het jachtrecht zijn inderdaad beperkt. Op zichzelf is dat geen argument tegen een separaat plan. De bevoegdheden en rechten worden in de teksten ook benoemd.